No. 51. Donderdag 22 December 1910. 10de Jaargang.

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

Inhoud van dit nummer.

Het Inlandsch Onderwijs op Java.

Naar aanleiding van de begrooting voor het Inlandsch onderwijs is er, zoowel hier als in Indië, weer veel gesproken en geschreven over deze belangrijke kwestie, zoo o.a. ook over de wenschelijkheid van beter onderwijs dan de desa-scholen zouden geven, wanneer de regeeringsplannen worden uitgevoerd. De Indische regeering wil niet doorgaan met den aanbouw-in-het-groot van de tweede klasse scholen, gouvernementsscholen met een Europeeschen onderwijzer aan 't hoofd en goed-opgeleide goeroe's, maar meent, dat die scholen beperkt behooren te blijven tot de grootere plaatsen, waar er behoefte aan is, en de volksschool de desa-school moet zijn.

In De Locomotief is hiertegen geprotesteerd, omdat dit een stap achteruit zou zijn: eerstens doordat nu niet de 2e klasse school, maar een van minder waarde de volksschool wordt en dus alleen de voornamere Javanen hun kinderen betere opleiding kunnen geven; tweedens, doordat de onderwijzers van de desaschool gevormd zullen worden op de tweede klasse scholen en niet beter.

In het jongste Weekblad voor Indië schrijft Later o. m. hierover, dat zijns inziens de regeering juist den goeden weg opgaat en het alleen aan het tempo zal liggen, waarin zij marcheeren zal, of het goede doel: de geestelijke ontwikkeling van de Javanen, spoedig zal worden bereikt. — Er zijn, vervolgt hij, ruim 5 millioen Javaansche kinderen, zoo mag men aannemen, tusschen 6 en 15 jaar, verdeeld over een 30.000 desa's; minister Fock rekende dat daarvoor 10.000 scholen noodig waren, maar dat is hoogstwaarschijnlijk te weinig, want om de kinderen naar de school te krijgen moet die niet te ver van de woonplaats zijn; en om de resultaten van het onderwijs te krijgen moet men geen 500 kinderen op één school doen. Scholen met 50 à 100 leerlingen is ruim voldoende, omdat het anders voor de inlandsche onderwijzers niet meer te doen valt. Dat geeft dan heel wat meer scholen, zeker wel 30.000, wil men aan de behoefte voldoen, die men meent, dat gevoeld wordt; nu is 't evenwel nog de groote vraag of alle ouders ermee gediend zijn, dat hun kinderen naar school trekken en... er is geen leerplicht! Want in de desa en kampong profiteeren de ouders al heel gauw van het beetje werk, dat de kleinen kunnen doen en ze vinden dat natuurlijk al gauw nuttiger dan dat de zoon of dochter — en vooral de laatste — naar school gaat.

Maar veronderstellen we, dat er leerplicht komt of de leerlust is zoo groot, dat een verplichting niet eens noodig is, dan moeten we op 30.000 scholen rekenen; een tweede klas-school kost toch zeker *f* 6000 in 't jaar, dus is er geen denken aan om alle scholen tweede klas te maken en zelfs zou het tiende gedeelte al veel te veel kosten. Een desaschool kost aan oprichting misschien *f* 350 — de regeering vroeg in 1908 voor 255 scholen *f* 85.000 voor 30000 scholen zou dat worden *f* 10.500.000, zeggen we tien millioen, die natuurlijk niet onder de productieve uitgaven mogen worden gerekend en over een tiental jaren verdeeld toch een millioen zouden kosten. Men kan het toch waarachtig aan de regeering niet kwalijk nemen, dat ze dit al 't allerduurste vindt en zich niet gerechtigd acht Indië nog meer te belasten voor het onderwijs.

Waar de behoefte „bestaat", zegt de regeering, „zullen tweede klasse scholen komen" — men gaat toch geen scholen bouwen als nog niet is gebleken, dat daaraan behoefte bestaat? Op den duur zal die wel komen, maar de kwestie in de desa is nu nog deze: als er een goed schooltje komt en de kinderen steken er wat op, dan zullen de ouders, geleidelijk aan, allemaal hun kinderen er heen sturen en eerst als dit onderwijs wat resultaten afwerpt, zullen er komen, die meer verlangen. Men moet ook niet alleen kijken naar de omgeving van de groote hoofdplaatsen: daar, werkelijk, loopen de scholen allemaal vol en over, maar dat heeft z'n reden, de menschen zien de voorbeelden van allerlei opleiding voor zich! Anders is dat in de desa's van de binnenlanden, waar men de voorbeelden niet heeft en het schoolgaan nog geleerd moet worden! En met de meisjes is 't heelemaal, zelfs in de groote plaatsen, nog zoo: de ouders zien nog absoluut niet in, dat ook die wat moeten leeren, d. w. z. wat anders dan veldwerk en huishouding."

Verder onderschrijft Later wat van de onderwijskrachten meermalen is gevraagd: goede krachten ook voor de desascholen en goed toezicht. Mogelijk stelt het gouvernement hier de eischen te laag, hoewel dat nog moet blijken, meent hij, maar volledig opgeleide goeroe's is al te veel gevraagd — die krijgt men z.i. eenvoudig niet in zóó groot getal en de opleiding zou zeer ver boven de draagkracht gaan van Indië.

Maar goed toezicht is z.i. wel mogelijk: „Wanneer men Europeesche onderwijzers 'n extra-toelage gaf om in de vacanties in hun buurt eens op examinatie uit te gaan met de verplichting streng rapport uit te brengen, zou dat zoo duur niet wezen en de contrôle oneindig beter maken."

⁂

In de Nieuwe Rott. Crt. van 15 dezer een „ingezonden stuk" van N. over „De Nederlandsche taal op de Inl. scholen, waarin deze o. m. zegt:

„Men heeft wel eens smalend gezegd, dat die drang rechtstreeks voortsproot uit het streven naar een ruimer bestaan. Ik zal die bewering niet bestrijden, maar wel verre van hem om die reden onzuiver te noemen, acht ik hem daardoor voor de massa gezonder en standvastiger dan een alleen bij hoogstaande individuen mogelijke begeerte naar diepere kennis zonder anderen grondslag dan de liefde tot de wetenschap om haar zelfs wil. In elk geval maakt die omstandigheid het verklaarbaar, dat de Inlander en de Chinees zich in de eerste plaats trachten toe te leggen op het aanleeren van het Nederlandsch.

Het streven naar meer ontwikkeling bestaat, het is levensvatbaar en zoekt het middel om zijn doel te bereiken in de Nederlandsche taal.

Het ligt voor de hand, dat een verstandige koloniale politiek met een dergelijke beweging rekening behoort te houden en dat zij zooveel mogelijk vooruitziend moet optreden, ten einde in staat te zijn, haar te beheerschen en in zulke banen te leiden, dat zij bevorderlijk is aan het algemeen belang.

Niemand kan tegenspreken, dat de regeering in deze een uiterst moeilijke taak voor zich heeft. Ziet zij aan de eene zijde den aandrang van het beste deel van het volk en een eindelijke verbroedering van overheerschers en overheerschten, aan den anderen kant waarschuwen 't lang niet denkbeeldige gevaar van een intellectueel proletariaat, een verscherpte strijd om het bestaan voor den Indo-Europeaan, het chronisch gebrek aan goede leerkrachten en de waarschijnlijkheid, dat de Inlander in eerste instantie zijn heil zoekt niet in het particuliere, maar schier uitsluitend in het ambtelijke leven, waar natuurlijk slechts sprake kan zijn van een beperkt aantal betrekkingen.

Hoe moeilijk de taak der regeering echter is, een verontschuldiging voor de weifeling, die zij meermalen, tot niet geringe finantieele schade voor het land en teleurstelling van tallooze inboorlingen, aan den dag heeft gelegd, kan en mag zij niet zijn. Ik wijs op het plaatsen en schrappen en weder plaatsen van onze taal als leervak op de Hoofden- en Kweekscholen; op het zware subsidieeren van „Hollandsche" cursussen, die een tiental jaren geleden op verscheidene plaatsen ten gerieve van de Javanen bestonden en op het weder terugnemen van die ondersteuning.

Verder wijst N. op het ontbreken van een behoorlijk uitgewerkt plan en een schromelijk gebrek aan de meest onontbeerlijke leermiddelen. Eerst nu, 4 jaar na de reorganisatie, is er kans op leerboekjes, die speciaal voor het doel zijn vervaardigd en is er sprake van een aan billijke eischen beantwoordend stel wandplaten. De organisatie is echter dezelfde gebleven en moest wrevel opwekken bij hen, die in de meening verkeerden, dat de school was voor het intellectueel deel van het volk. Bevoegde mannen, zooals de heer Raden Kamil, hebben in die veronderstelling hun stem verheven tegen een inrichting van de scholen, waarbij eerst in het 3de leerjaar met het zoo moeielijk onderricht in onze taal een aanvang wordt gemaakt en er op gewezen, dat, wil men waarlijk succes hebben, men den kinderen de gelegenheid behoort te bieden reeds in het 1e leerjaar, waarin de vreemde klanken het best kunnen worden aangeleerd, met het Nederlandsch te beginnen; zij hebben betoogd, dat de tegenwoordige reorganisatie onvermijdelijk tot teleurstelling bij het volk leiden moest en zelfs een middel aan de hand gedaan, om zonder hoogere kosten en zonder uitbreiding van personeel, tot betere resultaten te komen. Dit alles was tevergeefs.

Intusschen heeft de regeering goedgevonden, die scholen voortaan uitsluitend open te stellen voor de kinderen, wier kaste of stand het veroorlooft, hen later in een gouvernementsbetrekking te benoemen, de andere kinderen te weren en zelfs hen, die de school reeds bezoeken en niet van adel zijn, te doen verwijderen.

Men kan toegeven, dat door dit besluit de deugdelijkheid der reorganisatie is gered, omdat de school thans, in plaats van een afgerond geheel te geven, volstaan kan met een zeer voorloopige kennis van het Nederlandsch. Voor mij is het echter geen vraag,

of de Javanen met dezen toestand vrede hebben. Zij zullen, nadat honderden kinderen in het teleurgestelde vooruitzicht hebben geleefd van onze taal te leeren, meer dan ooit op een bevredigende oplossing aandringen, en liever dan er in te berusten, hun heil gaan zoeken in de Engelsche taal en den Engelschen handel.

De reorganisatie van de inlandsche scholen der 1ste klasse heeft wel verre van eene oplossing te brengen, een afdoende oplossing juist noodig gemaakt." Aldus besluit N.

In de N. Rott. van 16 dezer schrijft Mr. A. v. Gennep naar aanleiding van het bovenstaande, eveneens in een „ingezonden stuk" o.m.:

„Met belangstelling las ik de beschouwingen van N. over het onderwijs in de Ned. taal op de 1e klasse scholen in Indië en ik erken ten volle, dat de drang naar dat onderwijs groot is op Java. Overigens behoeft het wel geen betoog, dat dit leervak alleen in aanmerking komt voor hen, die later in administratieve betrekkingen — hetzij dan bij gouvernement of particulieren — in dienst willen gaan, en dus voor de groote massa, die in eigen kring en zelfstandig den economischen strijd te strijden zál hebben, vooralsnog geheel waardeloos is. Die heeft behoefte aan andere kennis dan van taal- en letterkunst, en vóór alles aan praktisch en aanschouwelijk onderwijs, aan de ontwikkeling eener eigen ikheid."

Schrijver vindt zelfs, dat op de Inl. Hoofdenscholen te veel aan taalonderwijs gedaan wordt en vraagt:

„Waarom wordt aan die jonge edellieden geen zedeleer gedoceerd of een beeld gegeven der verschillende godsdiensten, natuurlijk zonder andere bedoeling dan om hen te ontwikkelen tot „denkend" wezen? En waarom krijgen ze bij een onderwijs, verdeeld over zeven klassen, slechts één uur per week, en wel in de allerlaatste klasse, les in de staathuishoudkunde? Of hebben ze dit vak als toekomstige bestuurders minder noodig dan algebra en meetkunde of een landstaal, die ze al kennen?

„Les Brahmanes" — zoo lees ik in de negende serie der publicaties van de Bibliothèque Coloniale Internationale over het onderwijs der inboorlingen op blz. 291 — „les Brahmanes enseignaient à leurs élèves des castes supérieures: la logique, la philosophie et les lois." Ik weet niet, hoe dat onderwijs gegeven werd en daarop komt veel aan, maar ik stel me toch voor, dat deze leerstof meer belangstelling en dientengevolge meer lust tot zelfstandige studie bij die „castes supérieures" moet hebben gewekt dan onze „vormleer en algebra", ons „landmeten" en waterpassen", ons „lijn- en kaartteekenen" en onze „natuurkennis", gedoceerd door...... een onderwijzer met hoofdacte.

„Willen we van onze hooge Inlandsche bestuursambtenaren geen banale en naargeestige ledepoppen maken, laten we dan beginnen met al dien rommel in ons leerprogram over boord te gooien en daarvoor in de plaats te stellen, nàast de natuurkunde, bijv. de eerste beginselen der sociologie en ethiek."

***

Betreffende de Inl. ambachtsschool te Soerabaja, stond in de Indische bladen der vorige mail het volgende te lezen:

„Toen verleden jaar na den poeasatijd de Inlandsche ambachtsschool geopend werd, dacht ieder, dat die school in een werkelijke behoefte voorzag. Men begon met 84 leerlingen, van wie gedurende het studiejaar zich 50 terugtrokken, zoodat bij het begin van de poeasa dit jaar, de 34 overgeblevene, onder wie enkele voorwaardelijk, naar de tweede klasse konden overgaan.

Van een schitterend resultaat is hier dus geen sprake, terwijl zich bovendien slechts een klein aantal nieuwe leerlingen voor den nieuwen cursus heeft aangemeld. De directeur heeft het derhalve noodig geoordeeld, zich tot verschillende personen in de Inlandsche wereld, o.a. ook tot de Inlandsche onderwijzers, te wenden, om de oorzaak te vinden, van de weinige animo voor deze toch zoo hoogst nuttige instelling.

Als een der oorzaken werd opgemerkt, dat de lesuren te lang waren: van 7½ tot 12 uur en van 2 tot 3½ uur. Bovendien vindt 'n Inlander die niet veel voor handenarbeid voelt, het veel aardiger om, als hij de tweede klas Inlandsche school heeft afgeloopen, ergens te gaan werken, desnoods voor 10 à 20 centen per dag. Ook zien de verschillende ouders er het belang niet van in, dat hun kinderen mettertijd een goed ambacht leeren en dan tegen de Chineezen kunnen concurreeren.

Ofschoon de directeur van plan is om, in verband met een en ander, de lesuren voortaan van 7 uur tot 1 uur te doen duren en zulks reeds aan de commissie van toezicht heeft voorgesteld, wordt het toch betwijfeld of een dergelijke maatregel wel doeltreffend zal zijn.

Ook zal men beginnen om nogmaals onder de Inlanders eenige propaganda voor deze school te maken en hun aan het verstand trachten te brengen, welke belangen er mede gemoeid zijn. Waar het gouvernement een flinke som heeft beschikbaar gesteld om een inrichting als deze tot stand te brengen, is het te hopen, dat men zal slagen en vele Inlanders zich gedrongen zullen gevoelen, hun zoons er heen te zenden." Aldus de N. Soer. Crt.

Een begin met 84 leerlingen, als de school berekend is voor 200 leerlingen, kan niet bepaald schitterend genoemd worden.

Lezen wij in de Indische dagbladen de verslagen, welke betrekking hebben op de feestelijke opening dier ambachtsschool te Soerabaja, dan blijkt ons echter, o.a. uit 't toen geconstateerde gebrek aan werktuigen, dat die opening eigenlijk te vroeg heeft plaats gehad. Wij twijfelen er aan, of er voldoende propaganda gemaakt wordt. Voor een geheel nieuwe instelling, als de ambachtsschool voor Inlanders is, moet het maken van propaganda hoog noodig geacht worden. — Is de beteekenis van het onderwijs, dat er gegeven wordt, wel over geheel Indië voldoende bekend gemaakt? Weet de Inlander van Java en van de buitenbezittingen wel, in welke richting hij zich op de ambachtsschool bekwamen kan en tot wie hij zich wenden moet, om als leerling ingeschreven te worden?

De duur van de lesuren is o. i. niet te lang, en zal voor de leerlingen waarschijnlijk niet bezwaarlijk zijn. Maar de kosten van het verblijf zullen door de meeste ouders niet betaald kunnen worden. Inlandsche ambachtslieden komen gewoonlijk uit de midden- of mindere standen van de Inlandsche maatschappij en de meeste menschen uit die standen zijn niet in staat maandelijks *f* 7.50 uit te geven voor verblijfkosten van studeerende zonen. Ook de kosten voor de reis naar Soerabaja zullen voor hen veel te zwaar zijn. Wij gelooven, dat daarin en in de geringe propaganda, tot nog toe gemaakt, de oorzaken te zoeken zijn van de vermindering van het aantal leerlingen, ofschoon we niet uit 't oog mogen verliezen, dat de mutaties aan elke pas geopende Inlandsche school gewoonlijk merkwaardig groot zijn. Om diezelfde redenen blijkbaar hebben er zich maar weinigen voor den nieuwen cursus aangemeld.

Uit „Het Inlandsch Volksonderwijs" (voordracht van den heer J. E. Jasper op 1 November 1910 in het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage) halen we nog het navolgende aan, dat op deze aangelegenheid betrekking heeft:

„Wat voor vele, van buiten de hoofdplaats Soerabaja afkomstige leerlingen echter wel een bezwaar oplevert, is de bekostiging van het verblijf aldaar.

Die kosten bedragen voor een Inlander te Soerabaja minstens *f* 7.50 per maand, en dit bedrag kunnen lang niet alle ouders of verzorgers betalen. De directeur der school kan voor het onderdak brengen van zijn leerlingen veel hulp verleenen, en heel praktisch en aanbevelenswaard is de onlangs door een regent uit een naburige gewest getroffen maatregel, om in het belang van de uit zijn regentschap afkomstige jongelieden, die aan de ambachtsschool te Soerabaja studeeren, een soort fonds te stichten, waaruit de verblijfkosten der leerlingen worden betaald. De tusschenkomst van den regent ter hoofdplaats tot het vinden van een goedkoop, doch zindelijk kosthuis voor de leerlingen der ambachtsschool zou ook een groot deel van het aangevoerde bezwaar opheffen.

Van de regeering mag zulk een steun niet verwacht worden; zij stelt de prachtige, kostbare gelegenheid voor den Inlandschen jongeling open om zich te bekwamen in de beoefening van eenig ambacht; zij geeft daarvoor de gebouwen en de werktuigen, betaalt het personeel. De verdere, minder belangrijke details van de zorg voor de adspirant-vaklieden behooren geregeld te worden door het Inlandsche, particuliere initiatief."

Dat initiatief zal echter voorloopig wel niet zoo groot kunnen zijn, dat uit een dergelijk fonds b.v. velen geholpen kunnen worden.

Het geldelijk onvermogen van Inlandsche ouders is ook door den heer Mr. C. Th. van Deventer genoemd, toen hij in Land en Volk de vermindering van het aantal leerlingen der huisvlijtschool te Ngawi besprak. (Zie onze Perskroniek, verleden week.)

Het zal, dunkt ons, wenschelijk zijn, dat ook van regeeringswege iets gedaan worde, bijvoorbeeld door vergoeding van verblijfkosten, om aan het aangevoerde bezwaar tegemoet te komen.

Indische Kunstnijverheid.

In de N. R. Ct. (avondbladen van 16 en 17 dezer) vinden wij een uitvoerige bespreking der tiende afl. van Het Huis Oud en Nieuw (reeds vroeger in ons Litt. Overzicht genoemd), dat geheel gewijd is aan de „verheffing der Inlandsche kunstnijverheid", doch waarvan bovengenoemd blad begint met op te merken, dat reeds bij vluchtige inzage dezer aflevering oppervlakkigheden opvallen, die een verheffing der Inlandsche kunstnijverheid slechts kunnen schaden.

En dan vervolgt het blad:

„Wat toch is de aanleiding geweest tot het publiceeren dezer aflevering? De uitgever, de heer Ed. Cuypers heeft een reis naar Indië gemaakt en is vandaar vol vuur en bewondering voor de Indische kunstnijverheid teruggekeerd. Het staat zwart op wit in de inleiding te lezen, hoe die hem toen eene openbaring was.

„Men wrijft zich bij dezen aanhef de oogen uit! Als dus de heer Cuypers niet naar Indië gegaan was, zou deze openbaring uitgebleven zijn, zou hij niet tot het besef zijn gekomen, dat er iets voor die gindsche Inlandsche kunst gedaan moest worden. Hier vinden we nu een Nederlander, een man op

FEUILLETON.

Een Tochtje naar Poeloe Pisang bij Maneschijn. *)

Eindelijk waren we gereed. Luus, Netty en Pim kwamen buiten adem met de noodige broodjes terug; de dos-à-dos' stonden voor, we stapten in, en daar ging het, naar de aanlegplaats.

We wisten niet of we waakten of droomden...... maar het was werkelijkheid, want tusschen bogen groen en kleurig brandende lampions stonden Lex en Menzig ons op te wachten. Het was een alleraardigste verrassing. Eerst begrepen we niet, hoe ze in een uur tijds het bootje zoo hadden kunnen opsieren, maar later hoorden wij, dat ze eenige Maleiers de naaste kampong ingezonden hadden om fijne bamboe om te hakken; in een Japansche toko hadden ze lampions gekocht, en zoo het bootje in een sprookjesachtig verblijf herschapen. Nadat passagiers en proviand ingeladen waren en de Javaansche stuurman het sein tot vertrek had gegeven, staken we van wal.

Het was een verrukkelijk mooie maanavond. Aan den eenen kant van het water schemerden de witte gevels der handelskantoren en pakhuizen van Padang, aan den anderen oever viel het lichtschijnsel van Chineesche woningen op het donkere water.

Langzaam gingen we vooruit tusschen slanke, bruin geverfde sampans en eenige logge schoeners, aan de kade gemeerd. Na eenige minuten waren we aan den mond der rivier. De gevels der pakhuizen, de lantaarns aan de kade, het witte huisje met zijn rood lichtje aan den voet van den Apenberg, dat steeds kleiner werd, lieten we hoe langer hoe verder achter ons — we waren in open zee. Het zachte deinen der golven, het frissche briesje, de zilveren manestralen, spelende op het donker-blauwe watervlak — het maakte ons allen sprakeloos van ontroering, totdat Tenie met haar mandoline de stilte die ons gevangen hield verbrak.

Menzig, die in een zeer „Heinerische" stemming verkeerde, vergastte ons op „Im wunderschönen Monat Mai". Pim werd hiervan zoo droef-poëtisch, dat hij het lied „Der Asra" ging zingen:

„Und mein Stamm sind jene Asra
Welche sterben wenn sie lieben."

Toen de laatste tonen wegstierven, waren we allen onder den indruk, tot Tenie er de vroolijkheid weer inbracht door iets van Speenhoff ten beste te geven. Onder scherts, gelach en gezang gleed ons sloepje verder.

Vóór ons zagen we iets donkers op het water drijven; een gedempt gezang klonk ons tegen, klagelijk, mystiek. Het waren Hindoes, vier zwarte, halfnaakte, stoere kerels, die op een vlot van ruwe boomstammen ter vischvangst gingen. Heel in de verte zagen we eenige visschersprauwtjes op het water dansen, nog verder het seinlicht van Poeloe Pandan.

„Kom, Tenie, we hooren je niet meer," wendde Lex zich tot haar.

Arme Tenie! Met een gezicht, heel witjes, zat ze over boord te kijken.

„Ach, armes Kind!"

Met een fleschje eau de cologne, welks inhoud Menzig op haar zakdoek uitgoot, dien hij tegen haar neusje hield, kwam ze een weinig bij.

Eindelijk kregen wij Poeloe Pisang in het zicht. Het kleine eiland van dien naam, op korten afstand van het groote gelegen, stoomden wij voorbij, en wij ankerden kort daarop voor het laatste, dat jaren geleden de ankerplaats voor stoomschepen was. Twee van de bootslieden werden meegenomen om de proviand te dragen. Wij liepen langs het beboschte strand, langs een rij verlaten bamboe-barakken, eenmaal opgetrokken om er bij mogelijke epidemie van cholera of pokken lijders in te verplegen. Verder gaande kwamen wij aan een klein kerkhof; flauw konden we op de marmeren en gewoon-steenen zerken de opschriften lezen; het waren graven van zeeofficieren en manschappen, die in vroegere jaren in den strijd met de bevolking der naburige eilanden den dood gevonden hadden, en van hen, die, van overzeesche streken gekomen, vóór de rede gestorven waren. Het leek me zoo rustig voor die dooden, hier op dit schilderachtige plekje, onder het dichte bladergewelf,

*) Verkort overgenomen uit het *Dames-Weekblad voor Indië*.

bouwkundig gebied werkzaam. Sinds jaren verschijnt rond hem een uitgebreide litteratuur in tijdschriften en couranten, in afzonderlijke uitgaafjes. Er worden sinds jaren, en zelfs in zijn woonplaats, tentoonstellingen gehouden, waar menig fragment van Indonesisch kunstvermogen te zien is geweest.

„De heer Cuypers blijft er onverschillig onder en moet een kostbare reis naar Java ondernemen om tot zijn openbaring te komen.

Waarachtig, het is moeilijk om beschaafde Nederlanders te bereiken!

„Zou het niet beter geweest zijn, als de heer Cuypers vooraf beproefd had zich door kennisname van die litteratuur voor te bereiden en met die kennis naar Java gegaan was om uit pure belangstelling ter plaatse te onderzoeken, wat ter verheffing dier Inlandsche kunst gedaan kon worden? Er zou stellig een degelijker onderlegd plan daaruit zijn voortgekomen.

„De leus heet wel „de verheffing van de inlandsche kunstnijverheid in Ned.-Indië", maar deze vlag kan de lading niet dekken; het is eenvoudig een aanbeveling van een plan-Cuypers!"

Dit plan nu: om in Indië ateliers voor Inl. kunstnijverheid op te richten onder Europeesche leiding — wordt door de N. R. Ct. op goede gronden afgekeurd. Het blad beaamd wat reeds Het Vad. in zijn Nr. van 5 Nov. terecht opmerkte, dat, waar het onderwerp hoofdzakelijk van commerciëel, althans van economisch standpunt wordt beschouwd, nu de vraag komt, — laat het gelukken knappe Javanen in die centrale ateliers te verzamelen, met of zonder zachten dwang, laat hen onder Euopeesch beleid heusche, Inlandsche kunst voor Europeesch gebruik in grootere hoeveelheid afleveren,— wie durft een voldoenden verkoop voorspellen?

„Want dat weten wij genoeg van Hollandsche kunstnijverheid: het is moeilijk, mooie dingen te maken, maar nog moeilijker ze te verkoopen!"

Terecht waarschuwt het blad in dit verband voor vergelijkingen met Japan, waar de overgang van huisvlijt tot industrie verkregen werd ten koste van kinderarbeid in de fabrieken, waarbij het aloude kunstkarakter verloren ging; en zegt verder:

„De verkoop in Europa is een onderdeel, dat evengoed als de Indische productie verzorgd en bestudeerd moet worden. Nu munt de Indische sierkunst in speciale vormen uit, die in Holland en ook in Europa, tot heden nog weinig gewild zijn. 't Vlechtwerk bijv. heeft nooit of nimmer in Europa als kunsttak kunnen gelden. Bamboe-snijwerk heelemaal niet! Met weefsels is het iets beter gesteld, maar op textielgebied blijft de verkoop toch steeds beperkt tot enkele liefhebbers. Batikwerk verkeert in hetzelfde geval.

„Het houtsnijwerk en het koper stijgen weer in waarde en hier zou door technische verbetering meer te bereiken zijn.

„Wij willen absoluut niet beweren, dat de Indische sierkunst geen toekomst heeft, willen alleen daarop wijzen, dat hier niet met kunst en vliegwerk moet gehandeld worden. Langzaam en met voorzichtig overleg moet een modus gevonden worden. IJzer laat zich niet met handen breken, zegt een bekend spreekwoord en evenzoo laat zich geen Inlandsche kunst in een bloeiende industrie veranderen, die dadelijk groote, economische voordeelen voor Indië kan bieden.

„Met Indië zijn wij op den goeden weg. Hoofdzaak is allereerst de Indische kunst te leeren kennen, precies te weten, wat er is en wat van die Indische kunst verlangd kan worden. Dat doel zal langzamerhand bereikt worden! De lang uitgesproken wensch, dat de regeering zal zorg dragen voor de bestudeering der Indische kunstnijverheid, evenals zij dit sinds jaren doet voor de Indische talen, deze wensch is vervuld. De heer Jasper is met die opdracht belast en reeds zijn twee werken aangekondigd, die van gouvernementswege zullen worden uitgegeven.

„Daarmede stelt zich ons Departement van Koloniën niet tevreden. Zij ondersteunt onderzoekingen, en als er vereenigingen zijn als „Boeatan", die daarbij de nuchtere afzet-kwestie bezorgen, ontvangen ook deze steun!

„Dit is voorloopig het juiste beleid, dat tot goede resultaten kan voeren! Vóór we krachtiger de Indische kunstnijverheid kunnen ondersteunen, moeten we haar eerst kennen. En dat niet alleen: breedere kringen moeten haar kennen en waardeeren. En als het laatste het geval is, komen we op eenigszins gelijken voet met Japan te staan.

Het kennen, het zuivere willen is voorloopig de hoofdzaak."

Aldus de N. Rott. Ct., waarmede wij het in principe volkomen eens zijn, getuige ook het in de Jaarverslagen van „Boeatan" telkens betoogde.

Waar het blad echter meent, dat b.v. in Marokko de Inl. kunstnijverheid alleen reeds door 't geregeld toeristenverkeer zuiver in het leven zou zijn gebleven, kunnen wij niet nalaten op te merken, dat in Noord-West Afrika, reeds eerder dan bij ons, eene beweging kwam, van particuliere zijde en door de Fransche regeering, gesteund, tot het weder doen opleven der inheemsche kunst, waaraan o.a. de bekende Mme. Ben à Ben al jarenlang met succes hare beste krachten heeft gewijd, in denzelfden geest als hier door „Boeatan" wordt gedaan.

Uit de O.-I. Mail.

Uit misère-streken. Door de ass.-res. van Lamongan en Grissee is aan het gewestelijk bestuurshoofd van Soerabaja medegedeeld, dat de stand der voedingsgewassen in die afdeelingen allesbehalve rooskleurig is. Hier en daar zijn padi-aanplantingen mislukt, doordat de sawahs èn van overstroomingen èn van de muizenplaag te lijden hadden, meldt het Soer. Handelsblad.

Bovendien zijn vele sawahs niet beplant kunnen worden door den bijzonder hoogen waterstand in de Solo-rivier.

In het Solo-gebied bandjirt het bijna dagelijks, vooral in de Bangawandjero, waar verscheidene menschen hunne woningen hebben moeten verlaten, omdat daarin het water enkele voeten hoog stond. Zij sloegen bezijden den grooten weg hunne tenten op.

De overstroomingen in het Lamongansche en Grisseesche beginnen in dezen West-moesson ongewoon vroeg.

Rietbranden in het Bangilsche. — Het Soerab. Handelsblad schrijft:

Niet voor het eerst wordt in dit blad een jammerklacht aangeheven over de talrijke rietbranden, die de jongste suikercampagne in het bangilsche gekenmerkt hebben. — In den laatsten tijd is echter het euvel sterk toegenomen en dit moet hoofdzakelijk geweten worden aan de geringer activiteit der inlandsche ambtenaren.

Eenigen tijd geleden is in de afdeeling een speciale inlichtingendienst in 't leven geroepen om de voeling met de inlandsche bevolking te versterken. Naar men mededeelt, hebben deze „detectives" niet geheel aan het doel beantwoord. Misschien verdient 't aanbeveling andere inlanders voor dit werk te kiezen.

De schade, die de suikerondernemingen Soemberredjo, Pandaän, Soekoredjo, Alkmaar en Wonoredjo in de afgeloopen campagne hebben geleden, is zeer aanzienlijk. Enkele cijfers. De suikerfabriek Alkmaar verloor door brandstichting bijna een zesde van den aanplant, circa 125 bouws; hiervan moesten, doordat

met rondom het eeuwig geklots der golven, hun laatsten slaap te slapen......

Wij liepen verder. Prachtig was het roerlooze woud, zwaar van mysterie in den tropischen maannacht. Een heerlijke bloemengeur vervulde de lucht, de zoetbedwelmende geur van witte seringen. Tusschen tal van woudreuzen, verbonden door ineengestrengelde guirlandes van allerlei klimplanten, lichtgroene bladschermen van sierlijke boomvarens op den ruigen, bruinen stam.

Onder een grooten waringin, met een prachtig vergezicht vóór ons, besloten wij te kampeeren. De manden werden ontpakt, een tafellaken op den grond uitgespreid, broodjes gesneden en belegd, de blikjes geopend, boomtakken bij elkaar gehaald om een vuurtje te stoken, toen — o, ontzetting! — wij bemerkten, dat niemand lucifers bij zich had.

Door het geboomte schemerde een lichtje; hierop afgaande, kwamen wij aan een klein hutje. Een weeë vischlucht sloeg ons tegemoet; op het voorerf stonden eenige bamboe-rekken, waaraan bij dag zeker visch te drogen hing. Alles in huis scheen in diepe rust. Wij moesten echter lucifers hebben. Voorzichtig klommen wij het wankele trapje op; met eenige forsche slagen op het wrakhouten deurtje kondigde Menzig ons late bezoek aan. Er ontstond beweging binnen, een vrouwenstem riep ons toe, zonder de deur te openen, dat haar man op zee was. Van Menzigs: „Bitte, kommen Sie heraus", had ze blijkbaar niet veel begrepen. Eerst toen we haar in haar eigen taaltje om lucifers vroegen, opende zij de beur met een gezicht, waarop ontstemming te lezen stond, zeker omdat ze op zoo'n alleronaangenaamste wijze uit Morpheus' armen gewekt werd. Eenige kinderen, mee wakker geworden, hielden zich krampachtig aan de sarong der moeder vast en staarden met droomerige oogen de blanda's aan. De vrouw gaf ons lucifers, en toen Menzig een blinkenden gulden in haar hand had laten glijden, kwam er een minzamer uitdrukking op haar gelaat, vroeg ze ons zelfs of we geen kookpan van haar noodig hadden. „Neen!" — We dankten haar vriendelijk, wenschten haar goedenavond en spoedden ons van de plek, waar zwaar de vischlucht hing.

Spoedig eenige groote steenen bij elkaar gezocht, een lustig vuurtje brandde weldra, en na een kwartier, was een Lucullus-maal gereed. We hadden allen braaf honger gekregen van het tochtje, 't was reeds half tien.

Een uur verstreek op gezellige wijze; toen besloten wij het eiland in alle richtingen te doorkruisen. Een smal, steenachtig gewas bracht ons naar den vuurtoren, dien we beklommen. Wij waren echter nog niet halfweg boven, toen tante Do en Thera reeds over vermoeidheid klaagden; wij bleven daar dus en hadden een verrukkelijk uitzicht. Voor ons, een eind in zee, lag een groot Noorsch zeilschip, dat petroleum uit Amerika had aangevoerd. Bij het schijnsel van een lantaarn aan dek zagen wij vage gestalten van een groepje matrozen; af en toe drong een schaterlach, voortgedragen door den wind, tot ons door.

Wij deden nog een wandeling over het eiland tusschen heesters, varens en mos, afgewisseld door aanplantingen van veldgewassen. Wij hadden nog wel uren willen doorbrengen onder die majestueuse boomen, in die machtige stilte, slechts nu en dan verbroken door het gesjirp der riwirlwis, een soort boomkrekels, boven ons.

De tijd vloog veel te snel voorbij — het was reeds half twaalf, we moesten opbreken. Met moeite namen we afscheid van dit kleine paradijsje, zochten ons bootje weer op. De meeste lampions waren uitgebrand, de twee achtergebleven bootslieden werden uit een verkwikkend slaapje wakker geschud. Het geluid van het kleine machinetje der sloep kondigde aan, dat ze slechts wachtte op een sein van den stuurman om weer voort te glijden op het watervlak. Vroolijk werd de terugtocht ondernomen. Tenie vergat zelfs, na het gebruik van ettelijke porties ijs, om zeeziek te worden.

Vóór we het wisten, kwamen weer de lichtjes van Padang in het zicht. Een half uur later sliepen we den slaap der vermoeienis.

de brand vóór Javaansch nieuwjaar viel, 11 bouws geheel worden afgeschreven; een nadeel van ongeveer 9000 gulden teweegbrengend. Op de onderneming Pandaän hebben 115 branden gewoed, waardoor 60 bouws riet in vlammen opgingen.

De assistent-resident van Bangil en ook de resident van Pasoeroean kennen het euvel en hebben bij de bestrijding veel activiteit ontplooid. Doch het succes der bestrijdingsmaatregelen is zoo gering geweest, dat opnieuw op de aandacht der genoemde bestuursambtenaren beslag moet worden gelegd. In een streek met een zuiver Javaansche bevolking is de bestrijding moeilijker dan in een door Madoereezen bewoond gebied, maar, wanneer de Inlandsche ambtenaren meewerken, wordt stellig menige brand voorkomen. Mogen spoedig de zwakke broeders door energieke vervangen worden en verder worden nagegaan, wat het volgende jaar met succes rechtstreeks tegen de vuuraanbidders kan worden gegaan.

Patih's als regentschapsrechters. Bij gouvernementsbesluit is bepaald, dat zal worden afgekondigd door plaatsing in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië het koninklijk besluit van den 15en December 1908 no. 48, luidende:

Artikel 1. Artikel 81 van het Reglement op de Rechterlijke organisatie en het beleid der Justitie in Nederlandsch-Indië, gewijzigd bij artikel 1 sub A van het koninklijk besluit van den 16en Juni 1908 no. 40 (Indisch Staatsblad no. 535) wordt gelezen:

,,In elk regentschap op Java en Madoera, in elk gedeelte van een regentschap, waar de regent door een patih wordt vertegenwoordigd, zoomede in elk der mede onder een patih staande afdeelingen Stad en Voorsteden van Batavia, Meester-Cornelis, Tangerang, Buitenzorg, der residentie Batavia is een regentschapsgerecht. Alle voorschriften van dit reglement welke voor den regent gelden, zijn op de in het voorgaand lid bedoelde patihs van toepassing."

Artikel 2 van het koninklijk besluit van den 16en Juni 1908 no. 40 (Indisch Staatsblad no. 535) wordt gelezen:

,,Alle voorschriften van het Inlandsch Reglement geldende voor den regent, zijn in elk gedeelte van een regentschap, waar de regent door een patih wordt vertegenwoordigd, zoomede in elk der afdeelingen Stad en Voorsteden van Batavia, Meester-Cornelis, Tangerang en Buitenzorg, der residentie Batavia, toepasselijk op den patih.

Aldaar houdt het regentschapsgerecht zitting ter standplaats van den patih."

Irrigatie op Celebes. De ontwikkeling der Buitenbezittingen heeft meegebracht, dat het gouvernement ook de irrigatie, zij het dan op bescheiden schaal, ter hand neemt. Zoo zal binnenkort een ingenieur naar Makassar vertrekken om daar de eerste werkzaamheden te verrichten. Daartoe is aangewezen de heer J. A. M. v. Buuren, ingenieur te Poerwakarta.

Den heer Van Buuren is de opdracht gegeven aan het binnenlandsch bestuur op Celebes aanwijzingen te verstrekken voor de irrigatie van kleine complexen, terwijl hij tevens een onderzoek zal instellen naar de mogelijkheid, om op Celebes ook voor groote complexen de irrigatie aan te leggen.

Zooals men weet, heeft het gouvernement een dergelijk begin laten maken op Sumatra en de vraag is derhalve gewettigd, of de bevolking wel spoedig er toe zal overgaan zich de irrigatie ten nutte te maken. Waar men aan sawahbouw niet gewend is, schijnt het moeilijk te zijn, hem ingevoerd te krijgen. Nog onlangs wezen wij er op, wat betreft Palembang. En in de Minahassa, waar jaren geleden al van gouvernementswege de omzetting van ladangs in sawahs werd ter hand genomen, bestaan nog altijd naast de sawah de oude ladangs. In het oog dient echter gehouden, dat sawahbouw op een groot deel van Celebes bekend is.

Met de irrigatie eventueel der groote complexen zal het wel geen vaart loopen. De uitzending van een ingenieur is voorzeker een begin, maar het eind laat zich nog niet zien. Is er eenmaal irrigatie op groote schaal op Celebes, dan zal wellicht de Europeesche industrie haar weten te benutten. Aldus De Javabode.

Een dienstreis.

De inspecteur voor agrarische zaken is 23 Nov. j.l. per stoomschip ,,Rumphius" naar Deli vertrokken, ter afwikkeling van de reeds geruimen tijd aanhangige kwestie, betreffende de regeling van het grondbezit ter hoofdplaats Medan. De sultan van Deli heeft zich namelijk bereid verklaard, de door die hoofdplaats ingenomen grond af te staan aan de gemeente Medan, zoo schrijft De Javabode.

Dr. De Vogel. Een van meerdere zijden vernomen bericht werd aan De Locomotief bevestigd en wel, dat de eerste stadsgeneesheer Dr. W. Th. de Vogel, zoo goed als zeker Semarang zal verlaten, om op te treden als sous-chef in de nieuwe organisatie van den burgerlijken geneeskundigen dienst. Het vertrek van Dr. de Vogel — vermoedelijk met Februari a.s. — zou voor de stad Semarang een groot en moeilijk te vergoeden verlies zijn.

Dr. J. Schülein, fwd. inspecteur voor den burgerlijken geneeskundigen dienst op Java en Madoera, zou, hoorde De Locomotief, als chef van de nieuwe organisatie optreden.

De vacature van kapitein der Arabieren te Soerabaja. Van bevoegde zijde vernam het Soer. Handelsbl., dat eindelijk de voordracht van den resident met den meest geschikten candidaat voor de vacature van kapitein der Arabieren, in zee is. De laatste titularis is thans reeds 3 maanden dood en het werd dus tijd, dat een vervanger benoemd werd. Er is intusschen heel wat geïntrigeerd geworden in 't Arabische kamp en zelfs stelden zich partijen vóór en tegen de familie van den overledene, wiens broeder volgens de andere partij goede kansen scheen te hebben.

Het is het Soer. H.blad bekend, dat de resident om deze kwesties zelfs één voordracht van den assistent-resident terugzond, omdat hij ernstige moeilijkheden voorzag, wanneer de daarop vermelde candidaat benoemd zou worden.

De voordracht van den resident aan de regeering is natuurlijk strikt geheim en genoemd blad kan daaromtrent dan ook nog niet in bijzonderheden treden. Wel is intusschen bekend geworden, dat het plaatselijk bestuur, Sech Hasan Bobsaid, den broeder van den overleden functionnaris, die thans tijdelijk het ambt van kapitein waarneemt, minder geschikt heeft gevonden om tot kapitein der Arabieren te worden benoemd. Men vindt hem in de eerste plaats te oud en verder niet vermogend genoeg om als kapitein overeenkomstig dien stand te leven.

De Arabische gemeente heeft thans reeds besloten den nieuwen kapitein met een groot feest te installeeren.

Intusschen is het niet onaardig hieraan toe te voegen, dat de meeste kansen voor de vacature heeft — en dat weten alle Arabieren — de jongere broer van den overledene met name Achmad Bobsaid en dat vele leden van de Arabische gemeente Zaterdag aan den gouverneur-generaal telegrafisch een request hebben gezonden, verzoekende dezen niet in aanmerking te doen komen.

WEST-INDIË.

SURINAME.

De West vernam het een en ander van den heer Haenen, die in 1900 was verbonden aan de expeditie van dr. H. van Cappelle naar de bronnen der Nickerie-rivier en nu voor rekening van een Nederlandsch consortium van Nickerie uit een onderzoek instelde naar den houtrijkdom van de Corantijn.

In die streek heeft reeds bosch-exploitatie plaats voor Engelsche rekening. Op den Engelschen oever zijn twee stoomhoutzaagmolens, waarvoor het hout grootendeels bekomen wordt uit ten name van ingezetenen van Nickerie uitgegeven concessiën op den Nederlandschen bodem.

Volgens de mededeelingen van den heer Haenen zou er goede hoop zijn voor de vestiging van een groot bedrijf op gezonden grondslag op het Nederlandsch gebied aan de Corantijn. De volledige resultaten zijner exploitatie waren zeer bevredigend, doch konden alsnog niet worden bekend gemaakt, daar het rapport nog niet was ingediend aan zijne lastgevers.

De houtexploitatie — dit werd met genoegen door den heer Haenen geconstateerd — heeft zich tot dusverre niet verder zuidelijk uitgestrekt dan ter hoogte van Epira, zoodat de door den heer Haenen onderzochte streek vrijwel uit oorspronkelijk oerwoud bestaat.

De meest belangrijke ontdekking was een groote oppervlakte hoog land, waarop een bosch van nagenoeg uitsluitend Kopieboomen werd aangetroffen, dat op zich zelf voldoende is voor jarenlange exploitatie. Voor dit terrein heeft men ook vergunning tot onderzoek aangevraagd, met het oog op cultuur van Hevea.

Ritsen Petro boomen werden ook herhaaldelijk aangetroffen. Eigenaardig is, dat de Hevea Guyanensis niet is opgemerkt, wellicht een gevolg van de grondgesteldheid aldaar, of onbekendheid met die boomsoort.

Hetgeen de heer Haenen mededeelde gaf De West aanleiding, den wensch uit te spreken om van Gouvernementswege een nader onderzoek te doen instellen naar den houtrijkdom aan de Corantijn, die zeer belangrijk schijnt te zijn.

* *
*

Door den directeur van landbouw, dr. Cramer, werden, op een verkenningsreis naar de Coppename en Wayambo, aan de oevers van de Coppename geschikte streken voor den landbouw aangetroffen.

Daarentegen bleek den landbouwleeraar Boonacker het terrein ter weerszijden van het tracé Struycken, van Albina tot Wanemoff, niet geschikt te zijn voor den landbouw.

* *
*

De Gouverneur heeft den wensch te kennen gegeven, dat de kennis der Javaansche, Maleische en Hindos. talen door sommige ambtenaren worden aangeleerd. Daartoe zou met ingang van 1 dezer een cursus in het Javaansch en Maleisch en met ingang van 1 Februari a.s. een cursus in het Hindostantsch worden geopend onder toezicht van den Agent-Generaal. Nadere bijzonderheden en de plaats waar de cursussen zullen worden gehouden, zullen door den Agent-Generaal worden bekend gemaakt.

Onze West ziet in dezen maatregel eenig verband met de behandeling eener geruchtmakende rechtzaak, n.l. tegen mevr. S., die zich zou hebben schuldig gemaakt aan beleediging van een politie-ambtenaar, en waarbij de geringe kennis bleek van de ambtenaren en beambten van politie van de door immigranten gesproken talen.

* *
*

Men meldt aan De West:

,,Naar wij vernemen, hebben tal van Britsch-Indiërs, onder wie gegoede burgers, het voornemen om zich per adres te wenden tot hun Agent-Generaal en den Gouverneur, met het verzoek, dat het Bestuur krachtige en doeltreffende maatregelen zal nemen om een eind te maken aan wantoestanden die den laatsten tijd ontstaan zijn onder de hier gevestigde Britsch-Indiërs en meer en meer veld winnen, ten gevolge van het optreden van zekere personen, die, pretendeerende beschermers van de Britsch-Indische bevolking te zijn, zulke adviezen aan minontwikkelde Britsch-Indiërs geven, waardoor het belang van de goede Britsch-Indische bevolking in het bijzonder en van de geheele kolonie in het algemeen, alles behalve gediend worden."

CURAÇAO.

De Amigoe meldt, dat het stoomschip ,,Prinses Juliana" na een voorspoedige reis, twee dagen vroeger dan werd verwacht, den 20en November rechtstreeks van Nederland te Willemstad is aangekomen, bemand met twintig koppen. Het heeft op reis nu juist geen kalme zee gehad, maar met ware zeemanskunst is het door den kapitein en zijn flinke stuurlieden en machinisten behouden overgebracht, ofschoon er eenige kleine defecten aan de machine ontstonden. Het zou nu tot den 1en dezer aan de werf van de Handel- en Industrie-Mij. ,,Curaçao" liggen, ten einde er eenige kleine veranderingen te ondergaan, welke wegens het spoedvertrek uit Rotterdam daar niet konden geschieden.

Den 1en of 2en dezer zou het stoomertje naar Trinidad vertrekken, om nog een verdere reparatie te ondergaan en dus eerst medio December den interkolonialen dienst kunnen openen.

De Amigoe meent, dat het niet te verwonderen is dat 'n defect aan de machine ontstond op een transatlantischen tocht van 24 dagen, waarvoor het bootje niet berekend is.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Javaan en zijn godsdienst. In de Bintang Soerabaija van 29 September 1910 no. 222, slaakt de schrijver, die zich onderteekent Legaliteit, zware zuchten over den tegenwoordig zoo geringen godsdienstzin bij den Javaan.

Behalve een zeker aantal Inlandsche Christenen, en enkelen met een andere godsvereering, belijden de Javanen den Mohamedaanschen godsdienst.

Groot is de godsdienstzin bij hen echter niet. De werkelijke kennis van den Mohamedaanschen godsdienst is er over het algemeen slechts zeer oppervlakkig, terwijl de geestelijken, die voorgangers zouden moeten zijn, zich weinig aan de toepassing van de godsdienstige voorschriften gelegen laten liggen. Dientengevolge handelt het volk evenzoo.

Dit gebrek aan eerbiediging van den Mohamedaanschen godsdienst, moet, volgens den schrijver, de reden zijn, dat de Javaan in zijn dagelijksch bestaan moeilijkheden zal blijven ondervinden en dat hij niet anders dan met groote bezwaren vooruit zal komen. Want, wie het Opperwezen niet eerbiedigt, pleegt bedrog, terwijl diens vloek hem treffen zal.

De oppervlakkige kennis van de godsdienstige voorschriften, waarvan boven sprake is, komt vooral uit tijdens het houden van de, behoudens enkele uitzonderingen, voor alle Mohamedanen voorgeschreven vasten gedurende dertig dagen en den daarop volgenden feestdag, n.l. den ,,hari raija".

Neem dan eens de Inlandsche nieuwsbladen ter hand, zegt de schrijver, en ge kunt u overtuigen van het feit, hoe het aantal overvallingen, roofpartijen, diefstallen en bedriegerijen omstreeks dien tijd toenemen, zoodanig zelfs, dat de Javaan zich eigenlijk moest schamen.

Het is natuurlijk niet des schrijvers bedoeling om ook maar eenigszins te willen smalen op den Mohamedaanschen godsdienst en deze aansprakelijk te stellen voor het begaan van misdrijven, maar hij acht het plichtmatig eens in het openbaar te wijzen op zekere gebrekkige toestanden, die den Javaan in het algemeen tot oneer strekken en dezen beschaamd moesten doen staan tegenover de lieden van andere nationaliteit.

De Mohamedaansche godsdienst heeft, evenals elke andere godsdienst, recht op hooge vereering van een ieder, doch deze wordt niet verkregen, wanneer de hoofdgedachte van de belijders zich richt op tal van onreine zaken, als lekker eten of op hun onnoodigen belachelijken opschik, enz. Op den grooten feestdag kleedt men de Inlandsche kinderen in veel te ruime en dientengevolge belachelijke plunje, terwijl hun gelaat geheel met rijstpoeder wordt bedekt.

Men ziet wel Inlandsche meisjes gekleed met witte kousen en gouden slofjes, hun lichaam versierd met tal van sieraden en de haartooi op bijzondere wijze verzorgd. De vrouwen besmeren eveneens haar gelaat, dragen prachtige zijden kleeden, gevolgd door hun kostbaar uitgedoschte mannen en mannelijke familieleden. En in de woning van gegoeden treft men hel lichtende lampen en marmeren tafels aan, rijk voorzien van voedsel en versnaperingen van allerhande soort. Aan Chineesch vuurwerk worden duizenden guldens besteed. De vroegere eenvoud is

verloren, terwijl de zucht naar weelde velen brengt tot het plegen van onregelmatigheden tot schade van anderen, alleen om aan die weeldezucht bij gelegenheid van „hari raija" te voldoen.

Natuurlijk is het behoorlijk, dat men zich op godsdienstige feestdagen netjes kleedt, maar die kleeding moet niet leiden tot opschik en tot eene zelfverheffing, welke niet passend is tegenover den Grooten Profeet. Ook gaat de schrijver in het geheel niet mede met de gewoonten en gebruiken op „hari raija" van hen, die zeven dagen en zeven nachten versnaperingen aanbieden.

Dit wijst z.i. op een oud Boedhistisch gebruik, dat z.i. te kort doet aan de Mohamedaansche godsdienstige voorschriften. Wel kan men zijne familieleden en naaste kennissen een behoorlijk onthaal aanbieden, doch na hun vertrek behoeft men de versnaperingen niet gedurende zoovele dagen op tafel te laten staan.

Gelukkig, zegt de schrijver, zijn er thans reeds vele goedgeloovige Javanen, die breken met de tegenwoordige gebruiken, welke, volgens hun oordeel, naïef en belachelijk zijn. Die tegenwoordige gebruiken wijte men niet aan het volk, want dat is gemakkelijk te leiden, en meer te vergelijken met een kudde schapen zonder herders. Waren deze herders aanwezig en gevoelden zij iets voor het volksgeluk, zonder twijfel zou de menigte hen volgen. De schuld ligt dan ook bij de herders, die het slechte voorbeeld geven, zelfzuchtig zijn en zoo goed komedie kunnen spelen. De m o d i n s, k e t i b s, p e n g o e l o e s en ook de andere geestelijken weten zeer goed dat aan vele door het volk op onregelmatige wijze verkregen goederen dezelfde onreinheid kleeft als aan de voorwerpen, welke, zij van datzelfde volk ontvingen. Wanneer zullen deze geestelijke voorgangers eens de aandacht van het volk vestigen op de zoo hoog noodige vereering en eerbiediging van den Mohamedaanschen godsdienst?

En zou de Jong-Javaansche Vereeniging „Boedi Oetomo" niet eens naar middelen willen omzien om dit doel te bereiken? vraagt de schrijver.

Opleving van den zeeroof in Straat Madura. — Het schijnt, dat de zeeroof in de Straat Madura wederom toeneemt. Volgens de **Bintang Soerabaija** van 28 September 1910, no. 221, hadden lieden van het district Bankalan daarvan steeds zeer veel nadeel.

De laatste roofpartij gold echter zekeren P. Moekamat van Pemakasan, die op zijn reis van Soerabaja naar Madura, met zijn vaartuig geladen met koffie, rijst, enz., in de nabijheid van de reede te Batenteng (Oost-Bangkalan) door onkenbaar gemaakte en gewapende personen werd besprongen.

Pogingen om bijtijds te vluchten, hadden gefaald. Geroofd werden zes zakken koffie, drie zakken rijst, vijf gulden aan contanten en de kleedingstukken van alle opvarenden, alles ter waarde van ongeveer ƒ 200.—.

Wanneer men herhaling van dergelijke voor den Inlander schadelijke feiten, wil voorkomen, zal de politie van de afdeeling Bangkalan zekere bewijzen van durf moeten geven.

Het oogenblik daarvoor is thans misschien gunstig.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een en ander over de Maleisch-Chineesche Pers in Nederlandsch-Indië. — In de **Ho Po** van October 1910, no. 388, geeft de mederedacteur van dit Weekblad, T a n G o a n K i a t, onder meer eenige beschouwingen ten beste voor hen, die roeping mochten gevoelen tot het inzenden van onderteekende stukken in de Inlandsche of Maleisch-Chineesche nieuwsbladen.

Hij wijst daarbij op het feit, dat, nu ongeveer 15 jaren geleden, slechts enkele Inlandsche nieuwsbladen werden uitgegeven en dat het toenmaals eene zeldzaamheid was, wanneer een Inlander of een Chinees een onderteekend stuk aan de redactie inzond.

Uit een persoogpunt was dat tijdperk de periode van onwetendheid. Iemand die het destijds durfde wagen een stuk in de courant te plaatsen, werd gewoonlijk in zijne omgeving met scheeve oogen aangezien en in den dagelijkschen omgang zooveel mogelijk vermeden.

Het was dus natuurlijk dat men, onder die omstandigheden, weinig lust gevoelde de pen op te nemen en zijne gedachten en gevoelens in een openbaar blad te uiten.

Sedert de oprichting te Soekaboemi van 't Weekblad **Li Po** is daarin veel verandering gekomen en onderteekenden tal van inzenders, op verzoek van den redacteur van dat blad en ook in navolging van anderen, de ingezonden stukken met hun eigen naam. Dit is thans zelfs een algemeen gebruik geworden, zooals men dagelijks in de nieuwsbladen kan waarnemen.

Ook ten opzichte van de schrijvers, zijn bij het publiek andere opvattingen in de plaats getreden dan de vroegere, en zal in den tegenwoordigen tijd van vooruitgang en van hooger verstandelijke ontwikkeling niemand er meer aandenken geringschattend als een verklikker op hen neer te zien, of ook een afstootende houding aan te nemen. Integendeel, men kan thans waarnemen, dat iemand, die in gepaste taal een degelijk onderwerp in een nieuwsblad bespreekt, behoorlijk wordt geëerbiedigd.

Een andere opmerking ten deze is, dat in de laatste jaren niet alleen ouderen van dagen in de couranten schrijven, maar dat ook jongere krachten hunne talenten ter beschikking stellen van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers in Ned.-Indië.

Vervolgens wijst de schrijver op de voordeelen, die voor de schrijvers daaraan zijn verbonden.

1e. steunen en bevorderen zij de onderneming van het nieuwsblad;

2e. kunnen zij, naar hunne inzichten, een zekere leiding geven aan de maatregelen, die, in het belang van de ontwikkeling van den stam genomen kunnen worden.

3e. kunnen zij de oogen der gezagvoerende personen openen voor zekere nooden en wenschen van het volk.

Onder dit licht bezien, vervullen de schrijvers, als zij hun taak ernstig opvatten, eene schoone roeping

Het is z.i. te betreuren, dat dit in de praktijk niet altijd kan worden getuigd. Vele schrijvers geven in hunne artikelen herhaaldelijk en duidelijk blijk, dat zij, ter bereiking van hun zelfzuchtig doel, op anderen willen smalen, de tegenpartij wenschen te bespotten, waardoor zij nimmer het doel zullen bereiken, hetgeen zij zich hebben voorgesteld. Naar de meening van dezen mede-redacteur hebben ook de inzenders van Ingezonden stukken wel degelijk zekere plichten te vervullen.

Hun taal dient beschaaft en vormelijk te zijn, zooals bij beschaafde Chineezen gebruikelijk is en de voorstelling van zaken moet zakelijk en helder worden weergegeven opdat de lezer het geschrevene gemakkelijk kunne begrijpen en de gedachtengang van den schrijver op gemakkelijke wijze ingang vindt bij het lezend publiek.

En wanneer de bladen dan aan de behoorlijke eischen, welke gesteld kunnen worden, voldoen, dan zullen zij niet alleen geldelijken voorspoed brengen aan de onderneming van het blad, maar zij zullen ook tevens gaarne ter hand worden genomen door allen, die belangstellen in de publieke zaak en de ontwikkeling van den stam willen volgen.

Op het eiland Java bestaan thans reeds een groot aantal Inlandsche nieuwsbladen, waaronder enkele, die voorspoed genieten, doch ook zijn er reeds verscheidene, waarvan men de verdere uitgave heeft moeten staken. Hoofdzakelijk kwam dit laatste voort uit het feit, dat de hoofdrichting van het blad door het publiek niet werd goedgekeurd. Zoo is onder anderen de verdere uitgave van de jeugdige **Bintang Pagi (= Ke Bong Po)** welke te Semarang werd uitgegeven, opgeheven moeten worden, omdat de richting van dat blad eene revolutionaire was, die men niet wenschte.

Over het algemeen kunnen op Java enkele Inlandsche en Maleisch-Chineesche nieuwsbladen wel bestaan blijven, mits de schrijvers en helpers werkelijk bekwame leiders zijn, die genegen worden bevonden te werken in de richting, welke in den smaak van het publiek valt. En al moge de abonnementsprijs dan somtijds wel eens hoog zijn, toch zal dit geen beletsel zijn voor velen om als lezer toe te treden en zich als abonné te laten inschrijven.

Het ter markt gaan van de Chineesche vrouwen te Pandeglang. — Te Pandeglang wonen ongeveer een 200-tal Chineezen, die zich bezig houden met den handel in manufacturen, met den op- en verkoop van de producten des lands enz., teneinde op die wijze in hun levensonderhoud te voorzien.

Daarvoor bezoeken zij de vele kleine markten in dat ressort en worden dan vergezeld van Chineesche vrouwen, die, ten opzichte van plicht vervullen niet voor hunne mannen wenschen onder te doen.

Op de marktdagen trekt men de met manufacturen gevulde karren en begeleid door Chineezen naar de markt, alwaar men de artikelen van de hand tracht te zetten, en daarna inkoopingen doet.

Zekere O e ij B e r t h a te Pandeglang prijst in het Damesblad van de **Tiong Hoa Wi Sien Po** van 4 October 1910 no. 249, hare Chineesche vrouwelijke landgenooten aan het goede voorbeeld der Pandeglangsche Chineesche vrouwen te volgen en te trachten door den handel de winst van den man aan te vullen of om het moeilijk bestaan der ouders te verlichten.

Hoewel de schrijfster zeer goed begrijpt, dat met het ter markt trekken van Chineesche vrouwen, gezeten op een kar, door vele harer landgenooten niet zal worden ingestemd, zoo is zij toch van meening, dat zij, op hare wijze, den vooruitgang dient.

In elk geval is zulk een bestaan toch beter, zegt zij, dan dat der Chineesche vrouw, die in de desa verblijf houdt. Daarom hoopt zij, dat deze, hare gedachten, ingang mogen vinden bij hare landgenooten, dan zal zij zich ruimschoots beloond achten.

Van Vreemde Koloniën.

Britsch-Guyana.

In een verslag, betreffende de mijn-industrie en de bosch-exploitatie, deelt de dienst van het mijn- en boschwezen in deze kolonie het volgende mede.

De goud-productie bedroeg voor het jaar 1909—1910 61573 onsen tegen 73272 onsen in het vorige jaar. Wederom waren het de kleine pachters, die in hoofdzaak de goudproductie verzekerden, daar de mijnen niet voldoende opleverden om ze in betaalden arbeid te exploiteeren. De exploitatie-werkzaamheden

waren in werkelijkheid van weinig belang, hetgeen werd betreurd, daar het aan geen twijfel onderhevig is, dat het goud in de nog niet ontgonnen deelen van het binnenland aanwezig is.

Wat de diamantvelden betreft, heeft de productie in het afgeloopen jaar 77695 steenen bedragen, een totaal opleverende van 6319 karaat. Van 1 April 1900 tot 31 Maart 1910, zijn in het geheel 901407 steenen gevonden, in totaal geschat op 63521 karaat. In het laatste half jaar waren de gevonden steenen veel kleiner dan in het vorige jaar. Er was echter één steen bij van 12½ karaat, waarvoor meer dan *f*1000 werd betaald. Gegeven de uitstekende hoedanigheid der diamanten, die in de kolonie worden aangetroffen, en de rijkdom van verschillende vindplaatsen, rijst de vraag, waaraan de achteruitgang der diamant-productie is toe te schrijven. De oorzaak hiervan is gelegen in het gebrek aan de voor deze exploitatie benoodigde groote kapitalen.

In de laatste jaren zijn op verschillende suikerplantages proeven genomen met den aanplant van caoutchouc-houdende gewassen, hevea en sapiam.

Men heeft zich nu een denkbeeld kunnen vormen van de beste plantwijzen en van de eischen, die men van deze cultuur aan den bodem heeft te stellen. Met gebruikmaking van de verkregen kennis is men nu in staat deze cultuur met succes te drijven. Met een bodem en een klimaat, als ook in Oost-Indië wordt aangetroffen, schijnt het succes dezer cultuur verzekerd. In het jaar 1909—1910 werd eene hoeveelheid van 50006 Engelsche ponden caoutchouc uitgevoerd.

Aan balata werd in hetzelfde jaar eene hoeveelheid van 1.029.596 Engelsche ponden uitgevoerd, d. i. omstreeks 80.000 ponden minder dan in het vorige jaar.

Gedurende het verslagjaar had men, behalve in het derde kwartaal geen gebrek aan arbeidskrachten. Het tekort over genoemd tijdperk wordt verklaard uit de gunstige voorwaarden, waarop arbeiders in de balata-industrie uit deze kolonie in Suriname, waar gebrek aan werkkrachten bestaat, werk konden vinden.

Fransch protectionisme en de koloniën.

Na de Kamer van Koophandel te Lyon, heeft ook die te Marseille, in haar antwoord op de vraag der commissie voor de herziening van de koloniale tarieven, haar voorkeur te kennen gegeven voor koloniale zelfstandigheid in deze materie.

Het rapport van den heer Artaud, waarop de Kamer hare beslissing grondde, zet uiteen, dat het Fransch protectionisme, hetwelk bij de wet van 1892 tot de koloniën werd uitgestrekt, niet aan de Fransche industrie is ten goede gekomen doch de ontwikkeling der koloniën grootendeels heeft belemmerd.

Voor zes der oudere koloniën, waarop het algemeene tarief van toepassing is verklaard, Réunion, St. Pierre en Miquelon, Guadeloupe, Martinique, Guyana en Nieuw-Caledonië, heeft de heer Artaud bevonden, dat daar thans voor eene zelfde waarde goederen uit het moederland worden ingevoerd, als in 1877, hetgeen gelet op de groote stijging der prijzen, neerkomt op een verminderden invoer.

De uitvoer uit andere landen in genoemde koloniën is van 51 millioen francs in 1887 gedaald op 24 millioen in 1907, hetgeen in verband met het voorgaande wijst op eene verminderde koopkracht der bewoners, welke zeker in hooge mate moet worden toegeschreven aan de door de tariefwet in het leven geroepen grootere kosten der eerste levensbehoeften, tengevolge waarvan de consument minder geld kan besteden voor de aanschaffing van andere zaken.

In Senegal nam de invoer uit Frankrijk van 1897 tot 1907 met 20 percent toe, in de andere koloniën van West-Afrika, waar evenals in Senegal het algemeen tarief niet van toepassing is, zelfs met 175 percent. Wel is waar nam ook in Indo-China, waar het algemeen tarief wel van toepassing is, de invoer uit Frankrijk met 180 percent toe in hetzelfde tijdvak, maar daartegenover staat, dat in Indo-China de invoer uit den vreemde met 260 percent toenam, in Senegal en het overig deel van West-Afrika echter slechts met 65 en 80 percent.

Hieruit volgt dus, dat in de koloniën, die aan het algemeen tarief ontkwamen, de invoer van goederen uit het moederland juist het meest is toegenomen.

Volgens den heer Artaud is het inzonderheid de Fransche katoen-nijverheid, die aan het algemeen tarief hangt, omdat zij zonder dat voorrecht niet kan concurreeren met den vreemde, waar men in tegenstelling met de Fransche industrie wel rekening houdt met de vraag van den consument naar de goedkoopere soorten. De Fransche katoennijverheid ziet niet in, dat door de welvaart in de koloniën, waartoe de tarieven het hunne bijdragen, de koopkracht van den consument zal toenemen en dan de vraag naar de betere Fransche soorten zal komen.

Is het nu toelaatbaar, vraagt de heer Artaud, dat de ontwikkeling der koloniën en de belangen der geheele Fransche nijverheid worden opgeofferd aan het eigenbelang van een enkelen tak van nijverheid?

Hun, die er op wijzen, dat Frankrijk zich groote offers voor zijn koloniën heeft getroost, waarover het dan toch wel het recht heeft zich de koloniale markt te verzekeren, houdt de heer Artaud voor dat die offers zijn gebracht in de koloniën in Frankrijks eigen belang. De koloniën zijn niets aan het moederland verschuldigd; dit heeft eigenmachtig de voogdijschap der koloniën op zich genomen en is uit dien hoofde verplicht, deze te steunen en te beschermen en minstens de vrijheid te laten om uit eigen middelen te leven en tot welvaart te komen.

Inkomstenbelasting in de Straits Settlements.

Bij den wetgevenden raad van de Straits-Settlements is een ontwerp-verordening ingediend betreffende eene inkomsten-belasting.

In zijne toelichting van de eerste lezing zeide de waarnemende koloniale secretaris dat het voorstel wel niet met algemeene geestdrift zou worden begroet, of op iets anders zou kunnen worden gerekend dan op goedkeuring tegen wil en dank.

Hij meende daarom, dat het wel noodig zou zijn om den raad en daardoor het publiek in te lichten omtrent de redenen, die het gouvernement hadden geleid tot indiening van het voorstel. Met het oog op de nieuwe opium-politiek was het te verwachten, dat de ontvangsten uit het opium-middel zouden verminderen, zoodat naar nieuwe inkomsten moest worden uitgezien. Tot zooverre zou de raad wel met het bestuur willen meegaan, daar het toch duidelijk was, dat het bestuur verplicht was voor bedoelde mogelijkheid voorzieningen te treffen.

Hij bleef echter bij eenige reeds door de publieke opinie gemaakte opmerkingen verwijlen. Men had opgemerkt, dat het ontwerp onbillijk was ten opzichte van de lieden met vaste inkomens tegenover hen, die hunne inkomsten trokken uit bedrijven, waarvan het nooit zeker was de grootte met juistheid te bepalen. Dat was echter een argument, dat tegen elke inkomstenbelasting kon worden aangevoerd.

Men had ook gezegd, dat er andere bronnen waren, waaruit zou kunnen worden geput, zooals het verbruik van lucifers en tabak. Hij toonde echter aan, dat daaruit slechts onbelangrijke inkomsten zouden kunnen vloeien.

Het lag in de bedoeling de belasting in 1912 in werking te doen treden, zoodat er een geheel jaar voor de voorbereiding bleef.

De belasting is gesteld op een dollarcent per dollar, dus op één percent.

Volgens het ontwerp worden onder inkomen verstaan: de jaarlijksche baten en winsten voor eenigen in de kolonie verblijfhoudende, voortvloeiende uit eenig soort van bezit, hetzij in de kolonie of elders; de jaarlijksche winsten voor iedereen, Britsch onderdaan of niet, al is hij niet in de kolonie gevestigd, voortvloeiende uit eenig bezit in de kolonie of eenig in de kolonie uitgeoefend bedrijf of beroep; benevens de baten voortvloeiende uit interest, dividend en uitkeeringen.

De Franschen in Wadai.

In Frankrijk heeft een gevecht, dat in Wadai aan den luitenant-kolonel Moll het leven kostte, heel wat beroering verwekt.

De Franschen zijn in Wadai, nadat de hoofdplaats Abesjer omstreeks een jaar geleden werd vermeesterd, niet bijster gelukkig geweest.

Men herinnert zich de nederlaag, die aan eene colonne onder kapitein Fiegenschak werd toegebracht waarbij deze met het grootste deel zijner manschappen het leven verloor.

Evenals ten onzent, wanneer de zaken in Atjeh eens minder goed gingen, stemmen zich lieten hooren, wat wij toch eigenlijk daar moesten uitvoeren, wordt nu in Fransche parlement oppositie gevoerd tegen het optreden der troepen in Midden-Afrika. Men meent, dat er te hard van stapel wordt geloopen en dat men door een langzaam voortschrijdende politiek beter zal slagen, zonder dat deze zulke groote offers zal eischen als nu telkens moeten worden gebracht.

Men vergeet echter ééne zaak. Het is bekend, dat overste Moll herhaaldelijk op versterking van de te zijner beschikking gestelde macht heeft aangedrongen, en wat zeggen nu vroegere ministers van koloniën, die zich lieten uithooren? Zij gaven te kennen, dat zij met zekerheid wisten, niet te kunnen rekenen op bewilliging van een grooter crediet door het Fransche parlement.

Nu staat het bestuur voor een moeilijk vraagstuk. Bij de Fransch-Engelsche conventie van 21 Maart 1899 is de invloedsfeer van Frankrijk zoowel als die van Engeland bepaald. Nadat de Franschen tot het Tsjad-meer waren doorgedrongen, bleek het alras, dat de veiligheid in het voor de veeteelt uiterst geschikte Kanem-gebied niet afdoende kon worden verzekerd, zonder Wadai, dat tot de Fransche sfeer behoort, te bezetten, gelijk ook voor de verzekering van Wadai bepaald een vereischte is het Noordelijk gelegen Borkoe te bezetten. Hierdoor toch zal men den invloed der Senoessi's van Koefra in het Fransch gebied, dat eene natuurlijk grens heeft in het Tibutie-gebergte aan de andere zijde waarvan de woestijn zich uitstrekt, met succes kunnen tegengaan welke invloed zich op voor de Inlandsche bevolking op Fransch gebied minder gewenschte wijze doet gelden door rooftochten als anderszins.

Voor de bescherming van het Fransch gebied is dus eene actieve politiek de aangewezene, die echter nu slechts met halve middelen kon worden toegepast. In elk geval is het optreden van Fransche zijde tot nu toe krachtiger geweest dan dat van Engeland, dat zich bij de besprekingen met de Fransche regeering over deze aangelegenheid voor zijn geringe activiteit in Darfoer verontschuldigde, met te wijzen op den grooten afstand tot die afgelegen streek.

Uit Duitsche kolonies.

De blanke immigranten in Oost-Afrika beklagen zich over de langzaamheid van het bestuur en over de moeilijkheden, die dit hun in den weg stelt, over den buitensporigen prijs, die gevraagd wordt voor de afgestane gronden, de herhaalde wisseling van 't bestuurspersoneel, enz. Kortom, uit hunne brieven schijnt de bevestiging te moeten worden gelezen van de bewering, dat het bestuur de immigratie van Duitschers in Oost-Afrika en in het gebied van den Kilimandsjaro in het bijzonder niet gaarne ziet. Uit laatstgenoemde streek komt ook een klacht over de in uitzicht gestelde hoogere spoorweg-tarieven. Er wordt in die klacht, die bij den Rijksdag zal worden ingediend, uiteengezet, dat de voorgenomen tariefregeling den nekslag zou toebrengen aan den uitvoer van allerlei producten, mais, boonen en katoen, die met succes uit Engelsch Oost-Afrika worden uitgevoerd.

Ook in Süd-West heerscht ontevredenheid in meer dan eenig opzicht. Daar bestaat tot nu toe de bepaling, dat havenrechten worden geheven van verschillende producten, ook al worden deze uit een haven van dezelfde kolonie aangevoerd. De gouverneur heeft nu bepaald, dat landbouwproducten in laatstbedoeld geval verkeerende van die rechten zullen zijn vrijgesteld. Nu wordt echter aangevoerd, dat 's gouverneurs besluit van nul en geener waarde is, zoolang het huis Woermann niet van zijn hem toekomend deel van die havenrechten heeft afgezien en tot nu toe schijnt dat huis niet daaraan te denken.

De landbouwers van Windhoek hebben ook wat op te merken. Bij de verkiezingen voor den districtsraad werd de oproeping hun zoo laat ter hand gesteld, dat velen hunner niet aan de stemming konden deelnemen.

Het bestuur heeft toen maar drie landbouwers, die de meeste stemmen op zich vereenigden, gekozen verklaard. Dezen weigerden nu om vorengenoemde reden aan den arbeid van den raad deel te nemen, ook omdat aan de landbouwers slechts weinige zetels in den raad zijn toegekend. In een vergadering van landbouwers is nu aan hunne op zoo zonderlinge wijze gekozen vertegenwoordigers opgedragen de zittingen van den raad voorloopig bij te wonen; terwijl eene commissie is benoemd, die den gouverneur zal voorstellen het district Windhoek in twee deelen te verdeelen — stad en land Windhoek.

Immigratie op de Antillen.

In Frankrijk werd door dr. Pocherin de invoer van 6000 Fransche boeren op de Antillen bepleit, teneinde nieuw bloed in die oude koloniën te brengen en dezer ontwikkeling te verzekeren.

In de Dépêche Coloniale komt een zich Docteur Jean noemende schrijver tegen deze proefneming op, die z. i. op een reusachtige teleurstelling moet uitloopen.

Hij meent, dat de aanhoudende hitte voor den Europeaan niet te verdragen is. De Europeaan kan, zegt hij, tijdelijk een zeer hooge temperatuur verdragen, de aanhoudende invloed der hitte werkt echter vernietigend op zijn organisme.

Schrijver voert de volgende stelling van zekeren dr. Orgeas aan:

„De koloniën met gematigd klimaat zijn landen, die mannen van blank ras voortbrengen, maar de koloniën met heet klimaat zijn landen, die ze verorberen en verslinden."

Hij wijst hierbij op het feit, dat sedert het begin der 17e eeuw duizenden Fransche huisgezinnen zich in Fr. Guyana vestigden, zonder dat er ook maar 'n enkele afstammeling van het tweede geslacht is onder de 63 Franschen, niet-ambtenaren, die men thans in die kolonie telt. Ook de vestiging van 400 gezinnen van gedeporteerden in het district Maroni, waaraan schatten zijn ten koste gelegd, zijn in die kolonie op niets uitgeloopen.

Van de honderdduizenden Franschen van beide seksen, die zich op Martinique, Guadeloupe, of Haiti vestigden ziet men nu nog slechts de sporen in het op hoogstens 10.000 te tellen aantal lieden van zuiver blank ras en van Fransche afkomst in die gewesten.

Daarentegen hebben de 20.000 Franschen, die zich in Canada vestigden, zich in sterke mate vermenigvuldigd. En datzelfde verschijnsel valt, volgens schr., ook waar te nemen ten aanzien van Portugeezen en Spanjaarden, die slechts in Mexico, Chili en Argentinië goed konden aarden, waar de gemiddelde temperatuur niet veel verschilt van die in Spanje en Portugal zelf.

Den schrijver is het blijkbaar ontgaan, dat ook in Ecuador, dus onder den evenaar, Spaansche immigranten zich hebben kunnen staande houden in de bergstreken en dat bijv. in Suriname afstammelingen in het derde en vierde geslacht zijn te vinden van Hollandsche boeren.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

Dr. F. P. H. Prick van Wely.

Viertalig aanvullend hulpwoordenboek voor Groot-Nederland, vermeerderd met door prof. dr. H. Kern

herzien etymologisch aanhangsel. Derde omgewerkte uitgave (Weltevreden, N.V. Boekh. Visser en Co.).

De N. R. Ct. zegt van dat werk: Dit is de derde uitgaaf van des schrijvers op bescheiden manier begonnen „Indische woorden en hunne equivalenten in de moderne talen", van 'n 50-tal bladzijden uitgedijd tot een boekdeel. Tot die Indische woorden zijn niet enkel Maleische, Javaansche, Soendaneesche, Atjehsche of Dajaksche woorden te rekenen, maar ook Hollandsche, die onder den invloed van nieuwe omgeving en door hunne aanpassing aan vreemde omstandigheden hun moederlandsche beteekenis vrijwel gewijzigd hebben of door de behoefte van het oogenblik ontstaan zijn.

En nu is het doel des schrijvers geweest de aanvullingen en verbeteringen van alle in Nederland verschenen geschriften, waarin de Indische en in Nederlandsch-Indië gebruikelijke woorden of geheel ontbreken of onjuist gegeven zijn. Tevens moet de toevoeging van een vertaling van zulke woorden in het Fransch, Duitsch en Engelsch dienen om den beoefenaars dezer talen hulp te bieden. Prof. Kern zet dit in zijn Voorrede uiteen; en waar hij den rijkdom der hier verzamelde stof roemt, kunnen wij met deze aankondiging van het werk volstaan. Er bestaat niet alleen een Indische spreektaal, maar ook een Indische schrijftaal die wemelt van Indische woorden. Voor hen die daarmede geen raad weten, is dit woordenboek een betere hulp dan tot dusver bestond.

Nieuw-Guinea.

In de „Aarde en haar Volken" zet mr. H. A. Lorentz zijn reisverhaal voort, dat daarin verschijnt onder den titel: „De tocht naar de eeuwige sneeuw van Nieuw-Guinea". In dit artikel, het welk geïllustreerd is met goede reproducties naar uiterst belangwekkende foto's, deelt mr. Lorentz aardige bijzonderheden mede over de Dajaks, die hem op den tocht langs de rivier en in het gebergte vergezelden.

De Protestantsche Zending in Suriname.

In het Ned. Zendingsjaarboekje voor 1911 vindt men een hoofdstuk, getiteld: De hedendaagsche toestand der zending in de Suriname en de eischen voor het oogenblik, dat verdient onder de algemeene aandacht te worden gebracht, ook al is men het met den schrijver, den heer H. Weiss, niet eens, dat van honderd Nederlanders er geen tien zijn, die weten, waar Suriname ligt!

Aan dit hoofdstuk dan is het volgende ontleend:

De Zending in Suriname is in goede handen. De Herrnhutters, die daar werkzaam zijn, zijn geboren Zendelingen. Veel (weet men niet van hunnen arbeid, doch ten onrechte meent men dat zij ontzettend rijk zijn. Ja, zegt de schrijver, zij zijn enorm rijk, doch rijk aan...... schulden.

In Suriname heeft de Zending niet uitsluitend te doen met de nakomelingen der slaven, die eerst in 1863 vrij werden, hoewel dezen op het oogenblik het grootste contingent leveren, maar werkt ook onder boschnegers, Britsch-Indiërs, Indianen en Javanen. De volgende cijfers geven een idée van het Zendingswerk.

Het omvat 27 hoofdplaatsen, 38 predikplaatsen en 26 buitenstations; 30 kerkelijk geordende en 13 nietgeordende Zendelingen, bijna uitsluitend Duitschers, zijn aan het werk. Hierbij komen vier Inlandsche geestelijken, die op het theologisch Seminarie te Paramaribo hun opleiding ontvangen. Reken hierbij nog 441 Inlandsche hulparbeiders, waaronder 57 Evangelisten, 187 nationaal helpers en 197 vrouwelijke arbeiders, en men zal moeten toegeven dat, tenminste van Duitschen kant moeiten noch kosten, noch krachten gespaard zijn, om dit Zendingswerk te drijven en uit te breiden. Tot de Inlandsche gemeente (Negergemeente) behooren in het geheel 24787 zielen. Meer dan de helft behooren tot de 6 stadsgemeenten in Paramaribo. De Herrnhutters hebben op het oogenblik in Suriname 29 scholen met 3247 scholieren en 113 onderwijzers en onderwijzeressen.

De jaarlijksche ontvangsten uit Nederland voor Suriname zijn jaarlijks nog lang geen 10.000 gulden, terwijl in 1909 uit de algemeene zendingskas f 40.500 werden bijgepast.

De schrijver eindigt met een dringend verzoek: „Laat ons trachten een fonds bijeen te verzamelen, ten einde om de 5 jaar een of twee Predikanten van de Hervormde of Gereformeerde Kerk naar Suriname te zenden, om de Zending in onze West te bestudeeren. Dat zoude een zegen zijn voor de zending in West en Oost, èn een zegen voor het Moederland."

De toestand der inlandsche ambtenaren.

R. M. houdt in de jongste afl. van het Tijdschr. voor het Binnenlandsch bestuur een pleidooi voor een betere bezoldiging van lagere inlandsche ambtenaren, inzonderheid de aan de assistent-wedono's toegevoegde schrijvers. Gaarne willen we met R. M. aannemen, dat een salaris van f 15.— 's maands nog niet toereikend is om in hun levensonderhoud te voorzien." Een door hem opgemaakte begrooting leert, dat een ongehuwde schrijver minstens maandelijks noodig heeft f 15.75, waarbij nog niet gerekend is op den aankoop van kleederen en van medicijnen in geval van ziekten.

Op zijne berekening laat R. M. volgen: Tegen wil en dank zijn deze ambtenaren genoodzaakt hunne familieleden om steun te vragen; maar ingeval zij die niet hebben, op welke wijze moeten zij dan aan geld komen om zich het benoodigde aan te schaffen? Men kan zich best begrijpen, dat de betrokkenen, door den nood gedwongen, zich vergrijpen aan laakbare handelingen, met het gevolg, dat zij bij ontdekking uit hunne betrekkingen worden ontslagen.

Het is niet te verwonderen dat velen, die den toestand der Inlandsche ambtenaren slechts van verre beschouwen, direct het woord uiten van den „oneerlijken" en den „onbetrouwbaren" Javaan en wat dies meer zij; maar ingeval zij werkelijk dien toestand nauwkeuriger bezien, zullen zij tot een billijker oordeel komen, en „medelijden" zal de plaats innemen van „minachting".

Verder wijst R. M. er op, dat reeds vele Inlandsche ambtenaren afkomstig zijn van Europeesche Hoofden- of Hoogere Burgerscholen. Die personen — zegt hij terecht — zijn van jongs af aan een Westersche opleiding gewoon, waardoor hun levenstandaard van zelf niet in overeenstemming zal komen met zulk een gering salaris. Als leerlingen zijn zij aan een betere omgeving toevertrouwd, vooral diegenen, die van de Hoogere Burgerschool afkomstig zijn, vermits zij dikwijls in huis komen bij aanzienlijke Europeesche families. In hun doen en laten zijn zij dus van hun jongelingsjaren af eenigszins aan het Europeesche leven gewoon. Niet alleen het onderwijs, dat zij in de scholen genieten, maar ook buiten die scholen hebben zij reeds vele hoedanigheden van de Westerlingen overgenomen. Als deze personen de school hebben verlaten, krijgen ze wellicht een vergoeding voor al het onderwijs, dat zij met zooveel geld bekostigden, tot een bedrag van f 25.— 's maands. Is dit de weg om tot eerlijke, betrouwbare ambtenaren te bekomen? Neen, zegt schrijver, wil het Ned.-Indische gouvernement geschikte en betrouwbare dienaren hebben, dan dienen de bezoldigingen van de lagere ambtenaren te moeten worden verbeterd: bijv. een onderdistrictsschrijver op f 30 's maands en een districts- of controleursschrijver op f 40 's maands.

De Indische Mercuur. No. 50.

In dit Mercuur-nummer is in extenso de rede van mr. J. H. Abendanon opgenomen, getiteld: Ontwikkeling van een zelfstandige nijverheid en van een eigen handel in de Inlandsche maatschappij van Nederlandsch-Indië, ondermeer als gevolg van het in Juli 1911 te Soerabaja te houden congres met tentoonstellingen betreffende de cultuur en de bereiding van vezelstoffen.

Voorts bevat dit Nr. o.m. de volgende bijdragen: De octrooiwet (vervolg). — Verslag der Kamer van Koophandel te Padang over 1909. — Internationale Rubbertentoonstelling te Londen in 1911. — Technisch materiaal voor China. — Kultuurberichten (De suikercampagne 1910 op Java. — Robusta-koffie.— De oorzaak ontdekt van de Panamaziekte in de bananen? Enz.). — Kleine mededeelingen (Afschaffing van de Fransche mail. — Handel van Celebes op Borneo. — De hoedenvlecht-industrie op Curaçao. Enz.). — Financiëele berichten en verslagen.— Nieuwe Maatschappijen, en de overige wekelijksche rubrieken.

Rubbercultuur op Java.

In de korte berichten van L. H. en N. worden eenige gegevens verstrekt die een denkbeeld geven van den omvang van de steeds meer en meer in beteekenis toenemenden rubbercultuur op Java. Een residentiesgewijze opgave laat zien dat Pasoeroean aan het hoofd staat met 41 ondernemingen en 11700 bouws aanplant; terwijl in Tegal slechts 1 onderneming werkt met een aanplant van 100 bouws. De totale cijfers voor Java bedragen 157 ondernemingen en 49030 bouws. Bij deze uitgestrektheden moeten nog worden gevoegd de gouv.-aanplantingen, zoodat op 1 Januari 1910 in totaal 61853 bouws met caoutchouc-leverende gewassen beplant waren, exclusief de door de Inlandsche bevolking tot stand gebrachte aanplantingen, waaromtrent vooralsnog geen betrouwbare gegevens te verkrijgen zijn.

Evenals voor Java, zijn ook voor de Buitenbezittingen opgaven gevraagd; de ingekomen antwoorden kunnen echter door de onvolledigheid thans nog niet gepubliceerd worden.

Weekblad voor Indië.

In No. 30 levert Felix een lezenswaardige bijdrage tot Batavia's sanitaire geschiedenis (onder den titel: Lain doeloe, lain sekarang), waaruit blijkt hoe droevig het in den Compagniestijd gesteld was met de hygiëne; met cijfers die boekdeelen spreken, toont de schrijver dit aan. En met hem moet onze conclusie luiden: De vestiging van ons gezag in deze gewesten heeft heel wat menschenlevens gekost, maar onverstand en schraapzucht hebben 90% van de gevallen offers op hunne rekening.

Verder brengt dit Nr. het portret (met bijschrift) van den regent van Soemedang, Pangeran Aria Soeria Atmadja, wien den 31en Aug. j.l. de titel van pangeran is verleend met het recht tot 't voeren van den gouden songsong.

Ofoei neemt in zijn Indische penkrassen weer verschillende personen en toestanden onder handen.

Nog treft men in dit Nr. aan het vervolg van Victor Ido's roman uit de Indo-Europeesche samenleving, getiteld De Paupers.

***

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op een aardig geïllustreerd verhaal van Salpha, getiteld: Op reis in het gebergte (Eigen Haard, 3 laatste nos.); een opstel „Atjeh voor twee eeuwen en thans", door pr. A. Kortenhorst (Katholieke Missiën, Dec. 1910), op welk artikel dezerzijds terug wordt gekomen, wanneer het slot is verschenen;

en op een nieuwe publicatie van de Welvaart-Commissie getiteld:

Onderzoek naar de mindere welvaart der Inlandsche bevolking op Java en Madoera. VIIa. Overzicht van de uitkomsten der gewestelijke onderzoekingen naar de irrigatie en daaruit gemaakte gevolgtrekkingen (Weltevreden, F. B. Smits), van welk volumineus boekdeel in deze rubriek onmogelijk een overzicht kan worden gegeven.

In Elseviers Maandschrift een mooi geïllustreerd artikel van J. E. Jasper over „Ceramische Kunst in den Indischen Archipel" en in Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van N.-Indië een artikel van J. A. Loebèr Jr. over „Merkwaardige kokerversieringen uit de Z. en O. Afd. van Borneo".

Leestafel HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 19, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9 uur tot 6 uur 's namiddags.

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bataviaasch Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra Courant, De Surinamer Courant, Soerabajasch Handelsblad, Nieuwe Soer. Crt., Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, Jong-Indië, De Boodschapper, Revue économique, Indische gids, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Sociaal Weekblad, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Ned. Zendeling-genootschap, Indisch genootschap, Weekblad voor Indië, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien.

Circulaire Internationale Rubber-tentoonstelling te Londen te houden van 24 Juni t/m 11 Juli 1911;

Bananas in the West Indies by H. C. Hendrickson.

Verslag opiumfabriek over 1909.

Versuche über die Verwendung von Kunstdünger in der Kultur des Kaffees von Gerhard Helmrich.

Hoe het thans staat met den assistent en de veiligheid aan de Oostkust van Sumatra, door Hanegraaff, oud-assistent.

Overzicht der voorloopige resultaten van den arbeid door het landbouwbureau van het Kali-Syndicaat gedurende de jaren 1906—1909.

Koloniaal Verslag 1910.

Credietgids voor Nederland.

13e Jaarverslag van de Vereeniging tot bevordering van Christelijk leven, gevestigd te Magelang.

Een adat-wetboekje voor heel Indië, door Mr. C. van Vollenhoven.

Koloniaal Staatkundige vlugschriften, door M. v. Geuns.

Eenige opmerkingen naar aanleiding van de voorstellen tot reorganisatie van den civiel geneeskundigen dienst in Nederl. Oost-Indië, door H. J. A. Apituley, R. Tumbelaka, H. F. Lumentut, Radjiman, R. M. Brenthel, Moh. Salih, Ph. Laoh en dr. Abdul Rivai.

In memoriam Melchior Treub, met blanco kaarten tot deelname aan de voorgenomen Treub-hulde.

Spoor- en Tramwegen op Java, met kaarten.

Wilcko nieuws, maandblad gewijd aan industrie, cultuur, mijnwezen en techniek.

Vragen en mededeelingen op het gebied der Geschiedenis, Taal- en Letterkunde.

Negen-en-veertigste algemeen jaarlijksch verslag van de hoofdcommissie der Jongens-weezen-inrichting te Soerabaja.

1e aflevering van Neerlandsch-Indië, land en volk, met een voorwoord van J. B. van Heutsz.

En tal van andere brochures, jaarverslagen, enz.

Vervolg opgave van bladen en tijdschriften welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal, Laan v. Meerdervoort 195, Den Haag, die dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur vóór- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 23 November 1910;
De Sumatrapost idem;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
De Locomotief t/m 22 November 1910;
Het Soer. Handelsblad idem;
De Sumatrabode t/m 24 November;
Tjahaja Sumatra idem;
Ned.-Ind. Effectenblad no. 45;
De Ned.-Ind. Mercuur no. 51;
Het Weekblad voor Indië no. 31;
De Banier no. 47;
Handelsberichten v/h Min. van Landbouw no. 196;
Kort Verslag Tweede Kamer S.-G.

MEDEDEELINGEN.

Van de Afdeeling Amsterdam:

Donderdag 15 December j.l. trad de heer J. Tideman, controleur bij het Binnenlandsch Bestuur op de Buitenbezittingen, voor de afdeeling Amsterdam op tot het houden eener voordracht over:

Zuid-Celebes voorheen en thans.

In het eerste gedeelte van zijn met gloed voorgedragen rede gaf de spreker uitvoerig weer hoe steeds de toestanden op Zuid-Celebes te wenschen hadden overgelaten; hoe bij herhaling gepoogd is door het Nederlandsch-Indisch gouvernement om daarin verbetering te brengen; maar hoe die pogingen steeds gefaald hebben. Ons gezag had in die even roerige en bondgenootschappelijke staatjes nominaal niets te beteekenen. Niet het minst belangrijk was wat de heer Tideman uit zijn eigen ervaring mededeelde, aangaande de moeilijkheden, die in de grensdistricten werden ondervonden om verbetering in den toestand der bevolking te brengen.

Na al de mislukte pogingen om de vorsten tot een beter inzicht te brengen, werd onder het bewind van den voorgaanden landvoogd besloten tot het zenden van een expeditie. In een korte spanne tijds en met betrekkelijk niet vele offers was het doel bereikt.

In het tweede gedeelte van zijn rede schetste de spreker hoe, betrekkelijk kort na dat optreden, reeds vele verbeteringen in het belang van de bevolking waren aan te wijzen. Uit zijn ervaring deelde hij daarvan menig treffend staaltje mede. Meer uitvoerig stond hij stil bij de instelling der landschapskassen en het nut dat daardoor gesticht wordt.

Door verhindering van den voorzitter, den heer mr. H. Smeenge, bracht, onder krachtig applaus van de talrijke aanwezigen, de heer C. de Vries den spreker hartelijk dank voor zijn gehouden voordracht. Hij hoopte, dat het voorbeeld van den spreker om hier te lande mede te werken tot de verspreiding van kennis aangaande Nederlandsch-Indië, door anderen zou worden gevolgd.

De oud-gouverneur-generaal Van Heustz gaf door zijn aanwezigheid der afdeeling een door haar zeer gewaardeerd blijk van belangstelling.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

LEZING van den heer C. SPAT, Leeraar K. M. M. A. te Breda, op **Woensdag 28 Dec. 1910**, 's nam. **8 uur**, in de kleine zaal van de Sociëteit, over:

De beoefening der mystiek bij de Javanen.

Namens het bestuur:
De secr.: T. GERDES OOSTERBEEK.

Entrée voor niet-leden f 0.50 per persoon.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Vervolg opgave van ingekomen gelden ten behoeve van de studie van een verdienstelijk jongeling:

Vroeger ontvangen	f 462.—
Van N. V. „B." te Den Haag	„ 5.—
Afdeelingsbestuur Arnhem	„ 25.—
P. v. H. te ?	„ 10.—
Totaal	f 502.—

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, Secretaris.

In eene Dinsdag 27 December te houden algem. vergadering van het Indisch Genootschap van Galenstraat 14 te 's-Gravenhage, zal Mr. A. v. GENNEP inleiden het volgende onderwerp:

Bij de landraden en residentie-gerechten op Java en Madoera is het wenschelijk in civiele zaken een verplichten rechtsbijstand in te stellen ter bestrijding der adat-kwaal en ter bevordering van a. een zuivere procedure; b. de vorming van een Inlandschen juristenstand; c. een gemakkelijker unificatie van recht.

Voor de Nederl. Afdeeling der Ind. Mij. van Nijverheid en Landbouw zal de heer J. E. JASPER op Vrijdag 13 Januari 1911, een voordracht met lichtbeelden houden over:

De Inl. Weefkunst in Ned.-Indië.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 18 November 1910. No. 92.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den secretaris der res. Djambi P. E. Moolenburgh en den commies W. L. Ch. Platt.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk mej. M. E. F. Berhitoe en L. van Ek; de onderwijzer J. C. v. d. Meijden; de klerk A. F. G. Persijn en als landsadvocaat te Semarang Mr. C. W. baron v. Heeckeren.

Gesteld: ter beschikking van den algemeenen secretaris J. F. Vos; van den Dir. van B.B., L. G. C. A. van der Hoek, J. W. Th. Heringa en J. Th. Dorrenpaal.

Benoemd: tot administrateur bij de gouv. pandhuizen C. A. A. Haccou; tot ingenieur F. H. de Freytag en A. L. Bakhuis; tot notaris-vendumeester te Magelang J. W. White; tot advocaat en procureur bij den R. v. J. te Soerabaja Mr. H. Th. ter Haar Romeny; tot voorzitter van den landraad te Pamekasa Mr. J. D. Pijper; tot landsadvocaat te Semarang Mr. A. W. Hartman; tot opziener 1e kl. bij het mijnwezen A. Eikema en J. Albers; tot commies te Sibolga C. F. F. D. Tuts; op Nias L. F. W. C. von Liebenstein:

Ontslagen: op verzoek eervol de wedono van Padangan, Raden Ngabehi Djojowinoto; van Bandjaran Raden Notohieerdjo.

Benoemd: tot luitenant der Chineezen te Batavia Khouw Keng Liong.

Overgeplaatst: naar Kendal de onderwijzer H. N. van Ameron.

Benoemd: tot onderwijzer te Lawang F. P. de Kaper; tot hulponderwijzeres te Soekaboemi mej. L. M. H. de Scheemaker.

Militair Departement.

Verleend: 2 jaar verlof aan den kapitein der inf. J. W. Berenschot; één jaar aan den off. van gez. J. P. Sollewijn Gelpke, W. S. F. Stortenbeker en aan den kapitein der inf G. F. B. Watrin.

Ingedeeld: bij de opleidingsbrigade te Salatiga de kapitein der inf. J. van Roon.

Benoemd: tot 1en stuurman bij de gouv. marine J. C. Kruijt.

Uit de Javasche Courant van 22 November 1910. No. 93.

Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof aan den commies H. van der Horst; den griffier H. J. van Wijk en twee jaar aan den referendaris F. C. H. Darlang.

Ontslagen: op verzoek eervol de ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten J. A. Zitter; de opziener bij het boschwezen L. H. Verleije; de commies J. O. van Heuren van Staereling.

Benoemd: tot predikant te Palembang W. A. Wasch; tot hoofdopziener bij het boschwezen J. F. J. Meijer; tot schout te Magelang F. Hakkers; tot hoofdcommies F. J. P. Storm van 's-Gravesande; tot commies bij de S.S. op Java A. A. Leupene tot onderschout te Semarang J. Schrijver.

Geplaatst: in de res. Oostkust van Sumatra de ambtenaar J. W. Th. Heringa; in Menado de idem J. Th. Dorrenboom; in Pasoeroean de id. L. G. C. A. van der Hoek; in de res. Palembang de controleur K. C. van Haastert; in Menado de idem E. Gobee; te Pekalongan de onderwijzer P. van Dam.

Militair Departement.

Benoemd: tot plaatsel. commandant te Koeta-Radja de luit.-kol. J. J. M. Oosterman; tot plaatselijk adjudant te Batavia de 1e luit. G. W. Caudri.

Geplaatst: te Batavia de off. van gezondh. Dr. F. W. van Haeften.

Ontheven: eervol uit zijne betrekking van plaatselijk adjudant te Batavia de kapitein Z. M. C. E. Valckenier de Greeve.

Geplaatst: bij het 10e bat. de 2e luit. W. V. van der Hart; bij het 2de id. J. P. Lancel en G. B. C. Feekes; bij het 4e de kapitein B. B. Visscher; te Batavia de 1e luit. L. F. J. Koremans.

Overgeplaatst: naar Koeta-Radja de 2e luit. A. P. de Vaijnes van Brakell Buijs; bij het 20 bat. de 1e luit. F. H. Gude; naar Paloe de 2e luit. J. A. Valken; naar Makasser de 1e id. A. R. N. Veenstra; naar Pampenoea de id. W. A. Penard; bij het 1e depôt-bat. de id. F. P. A. van Gheel Gildemeester; bij het 3de id. de 2e luit. W. C. M. Slabbekoorn; bij het 3e id. de kapitein Z. M. C. E. Valckenier de Greeve; bij het garnizoensbat. van Amboina en Ternate de 1e luit. D. Nieuwland; naar Samalanga de onderluit. T. Akkerman; naar Soerabaja de kapitein-kwartiermeester W. J. H. van de Poel.

Ingedeeld: te Batavia de 1e luit.-kwartiermeester U. R. H. Braun te Malang; de 2e id. C. Tissot van Patot.

Overgeplaatst: naar Bandoeng de off. v. gezondh. J. P. H. Lindner; naar Poeroek-Tjahoe de id. Dr. J. L. F. H. Knoppert.

Benoemd: tot 2en machinist bij de gouv. marine de ambtenaar op wachtgeld W. Lehnhausen.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het s.s. „Prins Frederik Hendrik"; gezagvoerder J. P. van der Borden. Van Amsterdam naar West-Indië op den 9en December. E. B. J. Luitink; K. van der Mulen, echtg. en 2 k; D. C. Leefmans; D. S. Fernandes; J. A. Levy; H. P. de Vries en familie; J. D. F. Horst; E. Ockert; M. S. Jacobs.